

Makalenin Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Date Received : 10.10.2019
Kabul Tarihi / Date Accepted : 25.02.2020
Yayın Tarihi / Date Published : 06.03.2020



<https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2020.20.52925-631719>

ÖĞRETİM VE ARAŞTIRMA SORUMLULUKLARININ DAĞILIMININ ARAŞTIRMA ÜNİVERSİTELERİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ*

Ayşen BAKİOĞLU¹, Ramazan Şamil TATIK²

ÖZ

Bu çalışmanın amacı; araştırma üniversitelerinin yapılandırılması bağlamında öğretim ve araştırma sorumluluklarının düzenlenmesine ilişkin öğretim üyelerinin görüşlerini ortaya koymaktır. Çalışma, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseninin bir türü olan çoklu durum çalışması ile desenlenmiştir. Çalışma grubu, amaçlı örnekleme türlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme tekniği ve ölçüt örnekleme tekniği ile oluşturulmuştur. Çalışma grubundaki öğretim üyelerinin yedisi Doçent Doktor, üçü Yardımcı Doçent Doktor (doktor öğretim üyesi) ve üçü Profesör Doktor unvanlarına sahiptirler. Öğretim üyelerinin görüşleri, yüz yüze görüşme tekniği ile alınmıştır. Öğretim üyelerinin araştırma üniversitelerinin yapılandırılması bağlamında öğretim ve araştırma sorumluluklarının düzenlenmesine ilişkin görüşlerini ortaya koymak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmada görüşme ile elde edilen verilerin çözümlenmesi için içerik analizine başvurulmuştur. İçerik analizi için NVIVO 11 nitel analiz programı kullanılmıştır. Analizlere göre; araştırma üniversitelerinde öğretim üyelerinin derslere de girmeleri gerektiği ancak araştırma ağırlıklı iş yüküne sahip olmaları gerektiği, araştırmanın ve öğretimin birbirini tamamlayıcı yapıda oldukları, öğretim üyelerinin araştırma yapmaya vakit bulmakta zorlandıkları dolayısıyla ders yüklerinin azaltılması gerektiği ve öğretim üyesinin tercihinin ve isteğine göre öğretim ve araştırma sorumluluklarının düzenlenebileceği görüşleri öne çıkmaktadır. Bulgular doğrultusunda, yönetmelikte öğretim üyelerinin ders yüklerinin azaltılmasına dair adımlar atılması yönünde öneride bulunulabilir.

Anahtar Kelimeler: Araştırma, araştırma üniversitesi, öğretim, sorumluluk.

EXAMINING THE DISTRIBUTION OF TEACHING AND RESEARCH RESPONSIBILITIES IN THE CONTEXT OF RESEARCH UNIVERSITIES

ABSTRACT

The main purpose of this study was to present the views of academicians related to the arrangement of teaching and research responsibilities in the context of constructing research universities. In the study, multiple case study design, which is one of the case study designs of qualitative research methods, was employed. The convenience sampling technique and criterion sampling technique which were purposeful sampling techniques were used to determine the study group. The study group consisted of three professor, seven associate professors, three assistant professors. The views of academicians were collected by interview technique. A semi structured interview form was prepared to present the views of academicians related to arrangement of teaching and research responsibilities in the context of constructing research universities. The interviews were executed by the means of the semi structured interview form. In the research, content analysis was used to analyze the data obtained from the interview. NVIVO 11 Qualitative Analysis Program was used for the content analysis. In the result of the analysis, it was pointed out that academicians should give lectures, but they should have research-oriented workload and research and teaching complemented each other, academicians had hardly no time for researching therefore their lecture loads should be decreased and their responsibilities of teaching and research could be arranged according to choice and desire of academicians. According to the findings, it can be suggested that steps can be taken to decrease lecture loads of academicians' in regulations.

Keywords: Research, research university, teaching, responsibility.

* Bu çalışma, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi Bilim Dalı'nda birinci yazarın danışmanlığında, ikinci yazar tarafından tamamlanmış doktora tezinden üretilmiştir.

¹ Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, abakioglu@marmara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-2571-1533>

² Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, rs.tatik@alparslan.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-6727-8264>

1.GİRİŞ

1.1. Yükseköğretimin ve Üniversitenin Misyonu

Toplum için insan gücünü yetiştirmek, toplumun genel kültür düzeyini yükseltmek, güzel sanatların gelişmesine katkıda bulunmak, teknoloji üretmek ve geliştirmek, bilimsel araştırma yürütmek, araştırmaların sonuçlarını toplumla ve bilim camiasıyla paylaşmak, bilgi üretmek, yaymak ve öğretmek ve sorunlara çözüm önerileri üretmek gibi noktalar yükseköğretimin amaç ve işlevleri olarak ifade edilebilir (Okçabol, 2007). Bu bağlamda, 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının 130. maddesinde, ortaöğretime dayalı olarak çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapma görevlerinin ve sorumluluklarının yükseköğretim kurumlarına ait olduğundan bahsedilmektedir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982). Ayrıca, yeni normlar ve fikirler yaratarak yarattığı normları ve fikirleri topluma aktarması beklenen üniversiteler sadece bilgi aktarmakla kalmamakta, insanlığın faydası için kullanılacak yeni bilgilere erişmek amacıyla bilimsel araştırmalar ve çalışmalar ortaya koymaktadırlar (Baskan ve Sincer, 2014).

Üniversite; eğitim ve öğretimin sunulduğu, bilimsel araştırmalar yürüten ve araştırmaları yayımlayan kurumlar olarak tanımlanabilir (Baskan, 2001). Diğer bir ifadeyle, üniversite; özgür düşünceyle 'gerçeğin' arandığı, sorgulamayı, tartışmayı ve eleştirel düşünmeyi öğreten, bilimsel düşüncenin diğer bir deyişle aklın dogma bilgiden üstün olduğunu ortaya koyan, topluma da bu becerileri kazandıran bir eğitim kurumudur (Çınar, 2008). Bu doğrultuda Aydın'a (2013) göre ise üniversite, aydınlanabilen ve çevresini aydınlatabilen, alçak gönüllü, evrensel ve özgür düşünebilen, nesnel hareket edebilen, ileri görüşlü, öngörü becerisine sahip ve ahlaki sorumluluk ve etik duygusu taşıyan bilim adamlarının ve öğrencilerin birlikte oluşturduğu ve bünyesinde, topluma yararlı bilimsel araştırmaların yürütüldüğü ortamlardır. Bu tanımlarda görülen ortak nokta, üniversitenin eğitim-öğretim hizmeti verdiği, bilimsel araştırmalar yürüttüğü ancak esasında bilim üretilen bir yapı olması gerektiğidir (Arap, 2007).

Bir üniversitenin işlevleri olarak görülen bilginin üretimi ve yayımı, üniversitenin daimî iki sorumluluğudur (Sanders, 2011). Bu bağlamda; en üst eğitim ve araştırma kurumu olarak üniversiteler, maddî ve manevî her problemin en üst düzeyde incelenip irdelendiği, ulaşılan bulguların öğretim ve yayın aracılığı ile aktarıldığı merkezler olarak küresel ölçekte hizmet insanlığa hizmet etmektedirler. Eğitim alanındaki en önemli kurum olarak yorumlanan üniversiteler, bilimsel ve teknik açıdan ilerlemenin odak noktaları olmalarının yanında birer felsefi tartışma ortamı olarak çevrelerini bilinçlendirme ve bu yönüyle buldukları bölgenin bilinç ve kültür düzeyini artırma sorumluluklarına sahiptir (Ortaş, 2002). Konuk ve Öztürk'e (2010) göre, üniversiteler buldukları konum bağlamında, bilim üretmek ve de araştırma-geliştirme boyutlarına ağırlık vermek durumundadır. Soytürk (2002) daha da ileri götürerek, üniversitelerin en önemli misyonlarının bilimsel araştırmalar yürütmek olduğu vurgulamaktadır. Nitekim Bakioğlu ve Gürbüz-Bayrak'a (2015) göre araştırma, bilginin ortaya çıkarılmasına yoğunlaşmaktadır. Ancak; üniversiteler bilimden ve araştırmacı kimliğinden uzak bir imaj oluşturmaktadır (Demir, 2010). Ortaöğretim sonrası genel eğitim hizmetini sağlamak ve uygulamalı bilimsel araştırmalara yönelmek, yükseköğretim kurumlarından beklenen işlevler arasında ifade edilmektedir (Özdem ve Sarı, 2008). Bununla beraber, üniversitelerden beklenen görevler ve uygulamalar gittikçe daha çok sorgulanmakta, her ülke kendi şartları dâhilinde üniversite için yeni kavram, tanım ve amaç arayışına girmektedir (Meray, 1971).

Yükseköğretimin geleneksel işlevlerinden birisi olan araştırma ve öğretime ek olarak, günümüzde küreselleşmeyle birlikte yükseköğretimin farklı işlevleri de ortaya çıkmaya başlamıştır. Küreselleşme süreciyle birlikte yükseköğretim kurumlarından beklenen işlevlerin yönü ve çeşitliliği de değişime uğramıştır. Böylece, yükseköğretim politikaları neoliberal bakış açısından etkilenmeye başlamıştır (Özdem ve Sarı, 2008). Kendi kurumsal yapısında yükseköğretimin üç temel fonksiyonu olan eğitim-öğretim, araştırma ve toplumsal sorumluluk alanlarında bile bilimsel araştırma yürütmek, araştırmayı planlamak, araştırmanın uygulanmasını ve sonuçlarını takip etmek ve sonuçların iyileştirilmesine katkıda bulunmak için uygun bir yapı ve insan kaynağının olmaması yükseköğretimde önemli bir eksiklik olarak görünmektedir (Erdoğan, 2013). Bu sebeple, bütün yükseköğretim sisteminin profesyonel yönetim, eğitim-öğretim, araştırma, topluma ve insanlığa hizmet açılarından yeniden düzenlenmesine ihtiyaç vardır (YÖK, 2015). Dönemin Millî Eğitim Bakanı Reşit Galip, öğretim üyelerinin üniversite haricindeki çalışmalarına bağlı olarak eğitim ve öğretim hizmetleriyle yeterli seviyede ilgilenmediklerini ve kendilerini sadece belirli saatlerdeki derslerden sorumlu görerek, bilimsel araştırma etkinliklerinden uzak kaldıklarını vurgulamıştır (Doğramacı, 2007).

1.2. Öğretim-Araştırma Çatışması

Üniversite, bilim insanları topluluğunun öğretimle ve araştırmayla meşgul oldukları akademik bir çevredir. Üniversitenin temel amacı, öğrencilere yüksek düzeyde eğitim-öğretim hizmeti sunmak iken, araştırma, akademik çevrenin ayrılmaz bir parçasıdır. Ancak, araştırma yaygın olarak ilim ve araştırma olarak bölünür veya tek

başlarına her ikisi de üniversitenin amacının bütünleyici bölümleridirler (Serdyukov ve Makhlof, 2014). Daha çok uygulamalı kurum ve meslek eğitimi olarak anlaşılan öğretim, üniversitelerin temel görevidir ve üniversitelerin iş yükü bunu yansıtmaktadır. Bunun aksine, üniversitelerin tümü iş yükü tanımlarını araştırma sorumluluğunda birleştirmektedir (Sanders, 2011). Bu bağlamda; kurumsal yapısı, ödül sistemleri ve aslında bu üniversitelerin akademik kültürleri araştırmaya odaklıdır. Öğretim ve danışmanlık hizmetleri önemini korumalarına rağmen, akademik değerler hiyerarşisinde araştırma en yüksek kademede yer almaktadır. Lisans öğrencileri dâhil olmak üzere akademik toplumun çoğunluğu, araştırmalarda yer alma fırsatına sahiptirler ve araştırma kültürünü deneyimleyebilmektedir (Altbach, 2011; Altbach ve Salmi, 2012). Nitekim araştırma ve öğretim, aslında toplumda değişim oluşturma hedefinin açık yan ürünleridir (Weinberg, 2002). Önde gelen (ve kesinlikle bazı orta kalitedeki) üniversitelerde, akademik rol araştırma etkinliklerinin devam etmesi yönünde beklentiyi kapsamaktadır; orta seviyedeki ve diğer yüksekokullarda, araştırma akademik rolden normalde beklenen bir şey değil iken; daha zayıf üniversitelerde ve güçlü yüksekokullarda, akademik rolün aktif araştırma çalışmalarını kapsayabileceğinin veya kapsamayabileceğinin beklentisi (ve kabulü) vardır (Fulton ve Trow, 1974). Üniversite yönetiminin kurumsallaşmasının kökenlerinin Humbolt'un fikirlerine dayandığı ve kurduğu üniversite sistemindeki araştırmanın ve öğretimin birlikteliği ilkesinin günümüz üniversitesini kalıcı olarak etkilediği ifade edilmektedir (Arap, 2010). Nitekim üniversiteler, öğretimle ve araştırmayla meşgul olmaktadır (Ben-David ve Zloczower, 1962). Ancak, üniversiteler; personelinin araştırmalara yoğun ilgisinin sonucunda öğretimde başvurdukları metodların etkisizliğinden dolayı sıklıkla eleştirilmektedirler. Aynı zamanda üniversitenin asıl görevi olan araştırmayı bazı üniversitelerin ihmal ederek öğretime aşırı odaklanmalarından da şikâyet edilmektedir (Ben-David ve Zloczower, 1962). Ayrıca gittikçe daha fazla üniversite, kendi kurumlarında yürüttükleri araştırma miktarını artırmaya çalışmaktadır (Wormald, 2013). Özetle; üniversitelerin araştırma ve öğretim işlevleri arasındaki çatışma, yükseköğretimde hem bitmek bilmeyen hem de son zamanlarda ilgi çeken bir konudur (Serow, 2000).

Son birkaç yıldır öğretim yükündeki azalma; araştırma için daha fazla zaman ve kurumsallık, mükemmeliyetin temel uluslararası ölçüsü olan araştırma üretkenliğinde artış anlamına gelmektedir (Sanders, 2011). Ancak, araştırma eğitimi sadece belirli bir üniversitenin değil aynı zamanda belirli bir okulun da misyonu haline gelmektedir (Karpov, 2015). Araştırma eğitiminin yanında araştırmada kalite de önemli görülmektedir. Nitekim Geschwind ve Broström'a (2015) göre; araştırmada kalite, öğretimdeki kaliteye göre önemli ölçüde daha titizlikle değerlendirilmekte ve gözden geçirilmektedir. Bundan dolayı, hırslı fakat henüz yetkinleşmemiş araştırmacılar, öğretimle ilgili etkinliklerle aşırı derinlemesine ilgilenmekten vazgeçmektedirler. Birçok öğretim elemanı öğretme arzusuyla motive olmaktadır (Andreatta, 2012). Birçok öğretim üyesinin sınıfı sevdiği ve araştırmayı daha az sevdiği, diğer öğretim üyelerinin sınıfı bir mahkeme salonu gibi gördüğü (kendileri iyi öğretmen olsa da olmasa da) ve araştırmalarının, onların seçtiği bir etkinlik olduğu kesinlikle doğrudur (Sanders, 2011). Bu nedenle; bölüm başkanları aktif bir şekilde eğitimde kıdemli araştırmacıların yer almalarını sağlamak için mücadele eder iken; ana önceliği öğretim olmayı sürdüren daha az etkin araştırmacılara öğretim etkinliklerini vermeyi sıklıkla tercih etmektedirler. Böyle stratejiler, akademik personel arasında işgücünün bölünmesi anlamında mevcut modelleri güçlendiriyor gibi görünmektedir (Geschwind ve Broström, 2015). Disipline ve kariyere bağlı olarak, öğretim üyesinin araştırma üretkenliğinin çeşitleneceği iyi bilinmektedir. Bazı düzenlemeler, "çabaların dağılımındaki" esnekliği yüzde kırk araştırma/yüzde kırk öğretim/yüzde yirmi hizmet sayarak "normal dağılım" olarak ancak daha az araştırma etkinliği dönemlerinde daha fazla öğretime zaman vererek ya da aksine araştırmanın öğretimi serbest bırakmasını gerektirdiğinde daha hafif bir öğretim yükü vererek bu çeşitliliğe izin vermektedir (Sanders, 2011). Genel olarak daha az öğretim yüküne sahip kurumlarda örneğin yüksek kalitedeki kurumlarda, akademisyenlerin kişisel olarak öğretim yükleri ağır olsa bile araştırmayla daha çok ilgilenme eğilimindedirler bu bağlamda, terfi ve iş güvenliği elde etmek için yayın yapmayı gerekli bulabilen geçici kadrodakiler "öğretmen" olurken, herhangi bir miktarda, yayınlanabilir araştırma yapmaktan onları alıkoyan öğretim yükleri gençleri "araştırmacı" yapmaktadır (Fulton ve Trow, 1974).

1.3. Üniversiteler Açısından Öğretim ve Araştırma

Üniversiteler temel olarak eğitim ve öğretim amaçları üzerine kurulduğundan dolayı öğretim, araştırmaya göre ikincil durumda olmamalıdır. Ancak, eğitimsel ve küresel sistemde araştırmanın önemi ve yeri bilinmektedir (Wormald, 2013). Araştırma, daha önce bilinmeyen yeni bilgiyi keşfetme ve oluşturma sürecidir ve bilinen bilgiyi yayma anlamına gelen öğretimden farklıdır (Andreatta, 2012). Araştırma ve öğretim işlevlerinin her zaman bağdaşmayacağı iyi bilinmesine rağmen, öğretim ve araştırmanın birbiriyle rekabet etmekten ziyade birbirini tamamlayıcı olmaları gerektiğine dair genel bir mutabakat vardır (Ben-David ve Zloczower, 1962). Ancak şu iyi vurgulanmalıdır ki sadece bazı kurumlar araştırma yapmakta, diğerleri öğretim yapmaktadır. Ancak, bir kurumda ve geleneksel olarak üniversitelerde entelektüel ve siyasi olarak baskın olan araştırmaların yapıldığı alanlar olan disiplinlerde elit statüsü veren şey araştırmadır (Fulton ve Trow, 1974). Yükseköğretimde okullaşma oranlarını kısa zamanda artırma gayretleri de öğretim üyelerini özlük haklarına bağlı olumsuzlukların yanında aşırı ders

sorumluluğu baskısıyla karşı karşıya bırakmakta ve yükseköğretimde araştırma ve yayın etkinliklerini artırma amacıyla çelişen bir durum oluşturmaktadır (Şenses, 2007). Oysa üniversitelerin öğretim görevlerinin yanında bu görevlerinin de ötesinde asıl varlık sebeplerinin araştırma olduğu da ifade edilmektedir (Meray, 1971). Buna paralel anlamda, üniversitede araştırma yapılmakta ve bilim üretilerek bilime katkıda bulunmaktadır. Öğretim, özellikle “meslek eğitimi” üniversitenin bir yan ürünü olarak düşünülebilir. Bir diğer deyişle, öğretim ve dolaylı olarak eğitim, üniversitenin ikincil görevleri arasında yer almaktadır. Bu da ancak gelişmekte olan toplumlar için ortaya atılabilecek bir noktadır (Gökçe, 1990). Ancak Arap (2010), üniversitelerde eğitim-öğretimin, bilim-araştırmanın önüne geçtiğini ifade etmektedir. Meray (1971) ise, bilginin bütünlüğü ve öğretim ile araştırma arasındaki yakın ilişkinin varlığının kabul edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Öğretme yeteneğinin her zaman araştırma yapma yeteneği ile uymayabileceği ve araştırmanın, öğretimden farklı bir kurum gerektirdiği de görmezden gelinmemelidir (Ben-David ve Zloczower, 1962). Tüm bu ifadeler ışığında denilebilir ki üniversitelere yüklenen eğitim, öğretim ve araştırma misyonlarının hangisinin önde veya ağırlıkta olduğunu tartışmak gereksiz ve yersiz görünmektedir (Akbaş, 2010).

Üniversiteler kurulduklarından beri önemli düzeyde yapısal ve işlevsel değişikliklere yaşamışlardır. İlk başlarda, esas sorumlulukları eğitim-öğretim olan üniversiteler, ilerleyen zamanlarda bilimsel araştırmalar, endüstriyel gelişmeler, uygulamalı araştırma, danışmanlık ve yetişkinlerin eğitimi gibi birçok işlevi yerine getirmek için uğraşmışlardır (Kavak, 1990). Ancak, üniversitelerin sahip oldukları görevleri ve sorumlulukları sağlıklı ve düzgün bir şekilde yerine getirebilmeleri toplumsal hayatın sağlıklı işlemesi, toplumun aydınlatılması, kamuoyunun oluşturulması, kamuoyuna duyurulması ve toplumsal gelişmenin devamı açısından oldukça önem taşımaktadır (Erdem, 2013). Nitekim üniversitelerin tarihsel misyonuna bakıldığında; bulunduğu zamana topluma ışık tutmak, problemleri doğru bir şekilde belirlemek ve yaşamı kolaylaştırmak olduğu ifade edilebilir. Bu yönüyle üniversiteler en ileri düzeyde teknik imkânlarla donatılmış ve örgütlenmiş, vizyona ve misyona sahip, vizyonu açık, maddî ve manevî problemlerle meşgul olmayan kurumlar olmak durumundadırlar (Ortaş, 2002). Üniversitenin tek sorumluluğunun lisans eğitimi vermek olduğu görüşünü paylaşan toplumun birçok üyesi vardır (Smith, 2011). Ayrıca, üniversiteler; bilgiyi salt aktaran kurumlar olmaktan çıkarılıp; bilgiyi üreten, yayan ve bilim dünyasına bu anlamda katkı sağlayan, “bilim ihraç eden” kurumlar haline dönüştürülmelidir (Oğuz, 2010).

Bazı üniversiteler daha çok öğretime bazıları ise daha çok araştırmaya odaklanmaktadır (Phlox, 2016). Bu bağlamda yükseköğretimde çeşitliliğin sağlanması ve farklı ihtiyaçlara cevap verilebilmesi için yükseköğretim kurumlarının araştırma ve öğretim işlevleri temelinde farklılaştırılmaları gerekmektedir. Bazı üniversitelerde sadece lisans eğitimi odaklı bir yapıya, bazı üniversitelerde lisans düzeyine ek olarak yüksek lisans programlarının olduğu bir yapı ile az bir kısmında da lisans ve yüksek lisans programlarının yanında ağırlıklı olarak doktora programlarının olduğu araştırma odaklı bir yapıya geçiş yapılmalıdır (Tanrıku, 2011). Ancak Baskan ve Sincer (2014) araştırma/eğitim kurumları nasıl ayrılabilirliği konusunun belirsizlik içinde olduğunu ve araştırma ile öğretimin birbirinden ne şekilde ayrıştırılabileceği başlı başına bir problem olduğunu vurgulamaktadır. Bu sorun kapsamında bu ayrışmanın gerçekleşebilmesi amacıyla kullanılacak; bilimsel araştırma ve yayın faaliyetleri, eğitim-öğretimin niteliği, mezunlarının merkezi sınavlarda gösterdikleri akademik başarıları, toplumsal ve yerel bağlamda gelişmeye katkı, uluslararası bağlamda etki ve belirli alanlarda ulusal ve uluslararası düzeylerde pazarlar açma, üniversitelerin kuruluş yılları, sahip oldukları altyapı olanakları, lisans ve lisansüstü öğrenci sayıları, üniversiteye giriş sınavına bağlı olarak öğrenci tercihlerindeki durumu ve dış değerlendirme kuruluşlarının raporları gibi araştırma ve öğretim odaklı üniversiteler açısından değerlendirilebilecek kriterler ayrıştırma sürecinde etkili olabilir (Şenses, 2007).

Konuk ve Öztürk (2010), üniversitelerin buldukları konum ve pozisyon gereği, bilim üretmek ve de araştırma-geliştirme boyutlarına ağırlık vermek durumunda olduklarını vurgulamaktadır. Nitekim Soyutürk (2002)’e göre, üniversitelerin en önemli misyonları araştırma yapmaktır. Üniversiteler; bilgiyi aktaran kurumlar olmaktan çıkarılıp, bilgiyi üreten, yayan ve bilim dünyasına bu anlamda katkı sağlayan, “bilim ihraç eden” kurumlar haline dönüştürülmelidir ancak; eğitim-öğretim boyutu, yükseköğretim kurumlarının tek işlevi olarak da ifade edilmektedir (Oğuz, 2010). Üniversiteler temel olarak eğitim ve öğretim amaçları üzerine kurulduğundan dolayı öğretim, araştırmaya göre ikincil durumda olmamalıdır. Ancak, eğitimsel ve küresel sistemde araştırmanın önemi ve yeri bilinmektedir (Wormald, 2013). Bu doğrultuda; daha çok uygulamanın teorisi ve meslek eğitimi olarak anlaşılan öğretim, üniversitelerin temel görevidir ve üniversitelerin iş yükü bunu yansıtmaktadır. Bunun aksine, üniversitelerin tümü iş yükü tanımlarını araştırma sorumluluğunda birleştirmektedir (Sanders, 2011). Buna ek olarak; araştırmanın, üniversitenin temel misyonlarından birisi olduğu genel kabul edilen bir görüştür (Meray, 1971). Ancak şu iyi vurgulanmalıdır ki sadece bazı kurumlar araştırma üretmekte, bazıları ise öğretim hizmeti sunmaktadır. Ancak, bir kurumda ve geleneksel olarak üniversitelerde entelektüel ve siyasi olarak baskın araştırmaların yapıldığı disiplinlere elit statüsü veren şey araştırmadır (Fulton ve Trow, 1974). Nitekim araştırma ve öğretim işlevlerinin her zaman bağdaşmayacağı iyi bilinmesine rağmen, öğretim ve araştırmanın birbiriyle rekabet etmekten ziyade birbirini tamamlayıcı olmaları gerektiğine dair genel bir kabul vardır (Ben-David ve

Zloczower, 1962). Bu doğrultuda Meray (1971) ise, bilginin bütünlüğünün ve öğretim ile araştırma arasındaki yakın ilişkinin varlığının kabul edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

1980’li yıllarda otoritenin kaybolması ve anarşinin tekrar başlaması endişesiyle toplumun kapıları, dinamizme kapatılmıştır. Üniversitelerin temel görevleri olarak araştırma yapmak, tartışmada bulunmak ve bilim üretmek yerine üniversiteler öğretim boyutuna ağırlık vermiş ve yükseköğretim sistemi çağdışı bir anlayışla “seri imalat” düzenine geçmiştir (Gökçe, 1990). Nitekim Arap (2010), üniversitelerde eğitim-öğretimin, bilim-araştırmanın önüne geçtiğini ifade etmektedir. Oysa üniversitede araştırma yapılmakta ve bilim üretilerek bilime katkıda bulunmaktadır. Öğretim, özellikle “meslek eğitimi” üniversitenin bir yan ürünü olarak düşünülebilir. Bir diğer deyişle, öğretim ve dolaylı olarak eğitim, üniversitenin ikincil görevleri arasında yer almaktadır. Bu da ancak gelişmekte olan toplumlar için ortaya atılabilecek bir noktadır (Gökçe, 1990). İyi vurgulanmalıdır ki 2023 için öngörülen hedefler doğrultusunda üniversiteler için “yükseköğretimi düzenleyen ve yükseköğretim kurumlarına yön veren” bir kurum olarak YÖK’ün ilgili diğer birimlerle birlikte ama mutlaka aktif bir şekilde araştırma fonksiyonuna ağırlık vermesi gerekmektedir (Erdoğan, 2013). Türkiye’nin 2023 yılında dünyanın önde gelen 10 büyük ekonomisinden birisi olma amacı göz önüne alındığında, bu amaca ulaşabilmesi nitelikli bilim üretme ve nitelikli insan kaynaklarıyla oldukça doğrudan ve yakından bağlantılıdır. Bu nedenle, küresel ölçekte rekabet kapasitesi yüksek bir yükseköğretim sistemine sahip olunması oldukça önem taşımaktadır (MEB, 2016).

1.4. Akademisyenler Açısından Öğretim ve Araştırma

Öğretim sorumluluğu olmayan araştırmacı kadrolarının oluşturulması faydalı bir uygulama olarak ifade edilmektedir (TED, 2013). Çünkü araştırmacıların birçoğu; öğretim boyutunu bazen bir zevk alanı görürken, bazen de kendilerini odaklandıkları veya ilgilendikleri alanlardan uzaklaştıran bir yük sayarak göz ardı edebilmektedir (Janne, 1973). Özellikle öğretim, devam eden araştırmalarla doğrudan bağlantılı değilse; çalışma zamanının yüzde 10-20’sinden daha fazlasını eğitime ayırmanın akademik kariyeri tehdit ettiği düşünülmektedir. Ancak, kurumsal kurallar ve terfi kriterleri, bireyleri sadece araştırmaya odaklanmaktan alıkoyabilmektedir. Örneğin; bazı kurumlarda, araştırmacıların çalışma zamanlarının yüzde 20’sini öğretime ayırmaları istenmektedir, yani öğretimden tamamen uzak durmak zor görünmektedir (Geschwind ve Broström, 2015).

Öğretim üyelerine düşen haftalık ders sorumluluğundaki artış, öğretim üyelerinin bilimsel araştırmalar için yeterli zamanın azalması anlamına gelmekte ve bu sorun, üniversitelerin bilimsel araştırma etkinlikleri için problem oluşturabilmektedir. Diğer yandan öğretim üyesi sayılarının yetersizliğinden ötürü öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı artmakta ve öğretimin niteliği bu süreçlerden olumsuz etkilenebilmektedir. Öğretim üyesi sayısının yetersizliğine bağlı olarak olumsuz yönde etkilenen öğretim süreçlerinin başında ise özellikle lisansüstü öğretim süreçleri gelmektedir (Karakütük ve Özdemir, 2011). Girgin’in (2007) ulaştığı bulgulara göre öğretim elemanları, ücret azlığı ve bilimsel araştırmalara yeterli maddî desteğin verilmemesi noktasında sorunlarla yüz yüze gelmektedirler. Ücret azlığı sonucundaki finansal endişeden ötürü öğretim elemanları aşırı sayıda derse girmeyi tercih etmektedirler. Buna bağlı olarak aşırı ders sorumluluğu, öğretim elemanlarının fazla zamanını almakta bu durumda eğitimin ve öğretimin yanında en önemli sorumlulukları akademik çalışma yürütmek olan öğretim elemanlarının bilimsel araştırmalara yeterli zaman ayıramamaları sebep olmaktadır. Üniversitelerde ikinci öğretimlerinin yaygınlaşması, ikinci öğretim ders ücretlerinin birinci öğretim ders ücretlerine göre yüksek olması, ekonomik sorunlara sahip öğretim üyelerinin ikinci öğretim derslerine yönlendirilmesi öğretim üyelerinin araştırma yapmaya ayıracak zamanlarını olumsuz yönde etkilediği bilinmektedir (Akbaş, 2010). Yükseköğretimde öğrenci yetiştirmek ve derslerden daha fazla gelir elde etmek amacıyla öğretim üyeleri daha fazla ders alma yoluna gitmekte ve bu da bilimsel çalışmaları gölgelemektedir (Kavak, 2010). Yükseköğretimde bir sorun da bilim adamlarının yeterli ekonomik düzeyde olmamalarıdır (Aydın, 2014).

Öğretim üyesi ihtiyacı hesaba katılmadan üniversitelerin niceliksel olarak artışı, beraberinde yükseköğretim sistemi için önemli bazı nitelik problemlerini meydana getirmektedir. Bu sorunlardan birisi, öğretim elemanlarının aşırı ders sorumluluğuyla karşı karşıya kalmaları ile ilgilidir (Karakütük ve Özdemir, 2011). Bu doğrultuda Korkut’a (2001) göre, kalabalık sınıf mevcutları ve aşırı ders yükü nedeniyle öğretim elemanları salt olarak öğretim faaliyetleri içinde sıkışmakta ve bunun sonucu olarak da üniversitenin en temel işlevlerinden araştırma boyutunu aksatmaktadır. Özer (2011), aşırı ders yüküne sahip öğretim üyelerinin araştırma kapasitelerinin olumsuz yönde etkilendiğini ifade etmektedir. Sosyal bilimlerde çalışan öğretim üyeleri fen bilimlerinde çalışanlara göre daha fazla ders yükü altına girmektedirler (Güven, 2002). Öğretim elemanı sayısının yetersiz olduğu eğitim fakültelerinde, haftada 30-40 saat arasında derse girmek durumunda kalan öğretim elemanları oldukça fazladır. Öğretim elemanlarının, üstlenmek zorunda kaldıkları bu aşırı ders yükü, kalabalık sınıflar ve araştırma görevlilerinin sayıca yetersiz olduğu gibi sebeplerle, çeşitli kurullarda ve komisyonlarda görev alma ve öğrencilere danışmanlık yapma gibi görevler, eğitim-öğretim hizmetlerinin yerine getirilmesini zor hale getirmektedir (Okçabol, 2007). Çok fazla ders yüküne sahip öğretim üyeleri gerçek misyonlarını yerine getirmekte zorlanmakta ve sadece ders veren öğretim elemanı pozisyonuna düşmektedir. Araştırmalara ve bilimsel

çalışmalara gerekli zamanı ayıramamaktadırlar (Kılınçarslan, 2010). Sonuç olarak öğretim üyelerinin öğretim sorumlulukları tekrar ayarlanmalıdır (Oğuz, 2010).

Temel sorumlulukları öğretim olan akademisyenlerin her hafta yaklaşık bir günlerini araştırmalara ayırmaları beklenmektedir (Geschwind ve Broström, 2015). Buna rağmen, araştırmacıların birçoğu; öğretim boyutunu bazen bir zevk alanı görürken, bazen de kendilerini odaklandıkları veya ilgilendikleri alanlardan uzaklaştıran bir yük sayarak göz ardı edebilmektedir (Janne, 1973). Özellikle öğretim, yürütülmekte olan araştırmayla doğrudan bağlantılı değilse; çalışma zamanının yüzde 10-20'sinden daha fazlasını eğitime ayırmanın akademik kariyeri tehdit ettiği düşünülmektedir. Ancak, kurumsal kurallar ve terfi kriterleri, bireyleri sadece araştırmaya odaklanmaktan alıkoyabilmektedir. Örneğin; bazı kurumlarda, araştırmacıların çalışma zamanlarının yüzde 20'sini öğretime ayırmaları istenmektedir, yani öğretimden tamamen uzak durmak zor görünmektedir (Geschwind ve Broström, 2015). Bu bağlamda, genel olarak daha az öğretim yüküne sahip kurumlarda örneğin yüksek kalitedeki kurumlarda, akademisyenlerin kişisel olarak öğretim yükleri ağır olsa bile araştırmayla daha çok ilgilenme eğilimindedirler (Fulton ve Trow, 1974). Ancak, üniversitelerde akademik personelin araştırmacılık yönü baskı altına alınmaktadır (Güven, 2002). Dolayısıyla; üniversiteler bilimden ve araştırmacı kimliğinden uzak bir imaj oluşturmaktadır (Demir, 2010).

1.5. Araştırma Üniversiteleri Bağlamında Öğretim ve Araştırma

Araştırma üretme misyonuna sahip üniversiteye araştırma üniversitesi denmektedir (Andreatta, 2012). Crow'a (2009) göre ise araştırma üniversitesi keşfe, yaratıcılığa ve yeniliğe kendisini adanmış kapsamlı bir bilgi kuruluşu olarak tanımlanmaktadır. Araştırma üniversiteleri, dünya akademik sistemlerinin zirvesinde durmakta ve bir milletin hem araştırma hem de ileri seviyede eğitim kapasitesi için genellikle merkezindedir (Kearney ve Lincoln, 2013). Araştırma üniversiteleri; birçok disiplinde bilim doktoru yetiştirme ve yeni bilgi keşfetme üzerine yüksek öncelik veren kurumlardır (Mohrman, Ma ve Baker, 2008). Araştırma üniversiteleri, özellikle dünyanın zirvesindeki standartları yakalamayı hedefleyen, orijinal fikirler ve ilkelere dayalı özel kurumlardır (Altbach ve Salmi, 2012).

Araştırma üniversiteleri, birçok alanda ve disiplinde araştırma yürütmektedir. Bu üniversiteler, birkaç ülkede eczacılık şirketleri gibi özel şirketlerin katıldığı temel araştırma kaynaklarının ve bilimsel akademilerin esasidir, bu yüzden bilimsel gelişmeler için temel sorumluluklara sahiptirler (Altbach, 2011; Altbach ve Salmi, 2012). Nitekim araştırma üniversitesi kümesindeki üniversiteler, geçmiş deneyimleri aşan bir araştırma yoğunluğu ile tanımlanmaktadır (Mohrman, Ma ve Baker, 2008). Özellikle "araştırma üniversitelerindeki" üniversite kültürleri kapsamında öğretime olan tutuma dair alan yazın, araştırma üretkenliğinin daima bireyin etkinliğinin en değerli boyutu olduğunu belirtmektedir (Sanders, 2011). Diğer yandan; araştırma üniversitesindeki öğretim elemanları, geleneksel olarak, yalın öğretim sorumluluklarına sahiptirler; onlara araştırma yürütmeleri ve yayınlamaları için zaman verilmektedir. Çoğu gelişmiş ülkedeki araştırma üniversitelerinde, öğretim sorumlulukları nadiren dönem başına iki dersten fazla olmakta ve bazı kurumlarda ve disiplinlerde ikiden de az olabilmektedir. Gelişmekte olan birçok ülkede olduğu gibi, öğretim görevlerinin çok daha yoğun olduğu yerlerde; araştırmaya adanmışlık ve üretkenlik daha düşük olma eğilimindedir (Altbach, 2011; Altbach ve Salmi, 2012).

Bilgi üretiminin bilgi aktarımından çok daha maliyetli olması, bazı ülkelere bu faaliyetlerle ilgilenen kurumların ya da kişilerin birbirinden ayrıştırılması gerekliliğine neden olmuştur. Örneğin; ABD ve Avrupa'da salt bilimsel araştırma yapan kurumlar her geçen gün artmaktadır. Bu kurumlar; akademi, enstitü, araştırma merkezi gibi isimlerle temsil edilirken, salt bilgi aktarımına odaklı kurumlar üniversite adını sürdürmektedir. Ayrıca, ABD'de görüldüğü üzere üniversite çatısı altında yalnızca araştırma faaliyetleri yürüten ve yalnızca ders veren öğretim üyeleri sınıflandırmaları oluşmaya başlamıştır. Yalnızca öğretim yapanlar, araştırma yapanlara göre daha düşük konumlarda ve geçici olarak istihdam edilmektedir (Janne, 1973'ten akt: Gökçe, 1990). Bu nedenle, gelişmiş ülkelerdeki üniversiteler; geleneksel olarak eğitim-öğretim hizmetleri veren kurumlar olmaktan ziyade; sanayi ile bütünleşmiş ve iş birliği içinde olan ve bilgi üreten, bilgi yayan ve bilim yapan "araştırma üniversiteleri" şekline dönüşmüş veya bu şekle dönüşme çabası içindedirler (Tosun, 2004). Bu bağlamda; iyi bilinmelidir ki araştırma üniversitelerini kurma, bir fikrin tanıtımı ile başlayıp ve (bazı) üniversitelerin gerçek anlamda dönüşümüyle sonuçlanan "uzun bir yolculuk"tur (Hladchenko, Boer ve Westerheijden, 2016). Bunların yanında araştırma üniversitelerinin kurulumlarının ve sürdürülmelelerinin bir sırrının olmadığı vurgulanabilir (Altbach ve Salmi, 2012). Ayrıca modern araştırma üniversitesi yoğun bir inceleme sürecinden geçmektedir (Menand, Reitter ve Wellmon, 2017).

Araştırma üniversitesi kümesi kapsamındaki üniversitelerde, öğretim elemanları birçok sorumluluğa sahiptir. Üniversitelere hizmet sağlamak ve bilgiyi yerel ve ulusal toplumların yararı için kullanmak amacıyla, öğretim elemanlarından sadece yayınlanabilir araştırmalar yürütmeleri değil aynı zamanda lisans ve lisansüstü öğrencilerine öğretim hizmet vermeleri de beklenmektedir. Bu roller genellikle çatışır ancak araştırma üniversitesi kümesindeki üniversitelerin yerleşkelerinde; ödül sistemi açık bir şekilde özellikle prestijli dergilerde yayınlanan

araştırmalara öncelik vermektedir (Mohrman, Ma ve Baker, 2008). Araştırma üniversitelerinde çalışan akademisyenler, akademisyenlik mesleğinin sayıca az fakat nitelik olarak önemli bir kısmını oluşturmaktadırlar. Sayılarının az olmasına rağmen, önemli araştırmaların çoğunu bu akademisyenler üretmektedir. Birçok ülkede, akademisyenlerin çoğunu onlar yetiştirmektedir. Bu yüzden, bir bütün olarak akademisyenlik mesleği üzerinde bu araştırmacıların yönelimleri ve bakış açıları önemli derecede etkiye sahiptir. Onlar aslında nadir bulunan özel bir türdür (Altbach, 2011; Altbach ve Salmi, 2012). Bu doğrultuda Nobel Ödülü'nü alan öğretim üyelerinin çoğunluğu niçin zirvedeki araştırma üniversitelerinden ya da dünyada kilit öneme sahip ulusal laboratuvarlardan çıkmaktadır? Bu ortamlarda çalışan bilim adamlarının birçok önceliğe sahip olmaları ve tıpkı “devin omuzlarında oturuyor gibi” fen ve teknolojinin sınırlarına nispeten hızlı erişim kazanmış olmaları bu durumun sebebidir ve ayrıca araştırma üniversitesi, akademik alana oldukça katkı sunan ünlü bilim adamlarından ve uzmanlardan oluşan insan kaynaklarıyla gurur duymaktadır (Yong, 2006). Bu doğrultuda araştırma üniversitesinden görev yapan öğretim üyeleri kendi disiplinlerinde uluslararası itibara sahip meslektaşlarıyla çalışmayı tercih ederler. Bilimsel etkinliklere katılarak, yurt dışındaki meslektaşlarıyla çalışarak ve aktif bir şekilde sınır ötesi bilimsel iletişimde yer alarak küresel bilgi ağına doğrudan katılırlar. Geleneksek olarak, görev yaptıkları üniversitelere adanmışlıkları düşük düzeydedir ve daha iyi şartlar, gelir ve daha çok saygınlık sunulduğunda, yurtdışı bile olsa çalışmayı kabul edebilirler (Altbach ve Salmi, 2012). Öğretim üyesinin yaşamında tek amacı vardır: akademik üne sahip olmak. Bu amacını gerçekleştirmek için çalışmalarını seçme ve sınırlarının ötesine taşıma özgürlüğüne sahip olması gerekmektedir (Menand, Reitter ve Wellmon, 2017).

Akademik toplum, herhangi bir araştırma üniversitesinin hizmet sunanlarıdır. Bu nedenle, akademisyenlerin en üst seviyelerde araştırma ve öğretim sorumluluklarını ortaya koyabilmeleri için çok iyi eğitilmeleri gerekmektedir. Onların araştırma kültürüne adanmışlıkları da güçlü bir kararlılık gerektirmektedir (Altbach, 2011, Altbach ve Salmi, 2012). Daha az araştırma odaklı üniversiteler, istihdam şartı olarak araştırma yapmanın beklenmediği ve üretken bir programın devam ettirilmesi için gereken kaynakların sağlanmadığı bir öğretim elemanı kadrosuna sahiptir (Smith, 2011). Araştırma üniversitelerinin profesör doktorları, araştırma yürütmek için nitelikleri temelinde istihdam edilmekte ve araştırmadaki yeteneklerinden ve üretkenliklerinden dolayı ödüllendirilmektedirler (Altbach, 2011; Altbach ve Salmi, 2012). Öğretim elemanları ağırlıklı olarak sahip oldukları araştırma becerileri temelinde istihdam edilmekte ve terfi almaktadır diğer bir deyişle öğretim elemanlarının temel işlerinin odağı yeni bilgi üretmek ve yeni bilgiyi yayınlar aracılığıyla dünyayla paylaşmaktır (Andreatta, 2012).

Bu bağlamda bu çalışmanın amacı; öğretim üyelerinin araştırma üniversitelerinin yapılandırılması bağlamında öğretim ve araştırma sorumluluklarının düzenlenmesine ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırma deseninden, çalışma grubundan, veri toplama aracından, verilerin toplanmasından ve verilerin analizinden bahsedilmektedir.

2.1. Araştırmanın deseni

Bu çalışmada, öğretim üyelerinin araştırma üniversitelerinin yapılandırılması bağlamında öğretim ve araştırma sorumluluklarının düzenlenmesine ilişkin görüşlerini ilişkin öğretim üyelerinin görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla araştırmanın deseni, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni olan çoklu durum çalışması olarak belirlenmiştir. Durum çalışması, sınırlı bir sistemin detaylı bir şekilde betimlenip ortaya konması olarak tanımlanırken, çoklu durum çalışmasında birçok vakadan veri elde edildiğinden ve analiz edildiğinden bahsedilmekte ayrıca içinde alt birimlerin veya alt vakaların yer alması yönüyle tekil durum çalışmasından farklılaştığı ifade edilmektedir (Merriam, 2013). Burada, üniversitelerin araştırma üniversiteleri olarak yapılandırılması süreci sistem olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda, araştırma üniversitelerinin yapılandırılması bağlamında öğretim üyelerinin öğretim ve araştırma sorumluluklarının düzenlenmesi sürecini irdelemek ve detaylandırmak amacıyla öğretim üyelerinin alt birimleri olan profesör doktor, doçent doktor ve yardımcı doçent doktorlar (doktor öğretim üyeleri) ile görüşmeler gerçekleştirildiği için çoklu durum çalışması deseni araştırmanın deseni olarak belirlenmiştir.

2.2. Çalışma grubu

Görüşme yapılan katılımcılar (13 kişi) amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme tekniği ile belirlenmiştir. Katılımcıların “öğretim üyesi olmaları” kriteri olarak belirlenmiştir. Çalışma grubundaki öğretim üyelerinin betimsel bilgilerine bakıldığında; dokuzu erkek, dördü kadın; yedisi Doçent Doktor, üçü Yardımcı Doçent Doktor (doktor öğretim üyesi) ve üçü Profesör Doktor; yedisi Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Bölümünden, beşi Eğitim Bilimleri Bölümünden ve biri Türkçe Bölümündendir. Katılımcılara ait daha detaylı ve kapsamlı demografik bilgiler ekler bölümünde yer alan Tablo 1’de sunulmaktadır.

2.3. Veri toplama aracı

Öğretim üyelerinin araştırma üniversitelerinin yapılandırılması bağlamında öğretim ve araştırma sorumluluklarının düzenlenmesine ilişkin görüşlerini ortaya koymak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Sorular oluşturulurken alan yazın taraması yapılmış ve geçerliğini saptamak amacıyla iki eğitim yönetimi uzmanına sorular incelenmek üzere gönderilmiştir. Uzmanların dönütleri doğrultusunda değişiklikler yapılmış ve görüşme formuna son şekli verilmiştir. Pilot görüşmeler yapılması kararlaştırılmış ancak altı görüşmeden sonra görüşme formunda bir değişiklik yapılması ihtiyacı görülmemiş ve altı görüşme asıl uygulamaya dahil edilmiştir.

2.4. Verilerin toplanması

Araştırma üniversitesi ile ilgili alan yazına ve uzman görüşlerine dayalı olarak hazırlanan görüşme formuna son şekli verildikten sonra öğretim üyeleriyle e-mail veya telefon aracılığıyla iletişim kurulmuş ve öğretim üyelerinden randevu talep edilmiştir. Belirlenen uygun zamanlarda ve ortamlarda yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, katılımcılardan izin alınmak suretiyle ses kaydına alınmıştır. Tüm görüşmeler iki haftalık süreçte tamamlanmıştır. Görüşmelere başlamadan önce, katılımcıların çalışmaya gönüllü katıldıklarını ve verilerin araştırmacı tarafından sadece bilimsel amaçla kullanılacağını belirten görüşme sözleşme formu hem katılımcılar hem de araştırmacı tarafından imzalanmıştır.

2.5. Verilerin analizi

Araştırmada görüşme ile elde edilen verilerin çözümlenmesi için Saldana'nın (2013) nitel analiz modeline başvurulmuştur. Bu modele göre önce veriler kodlanır, kodlardan kategorilere, kategorilerden temalara, temalardan teoriye ulaşılır. İçerik analizi için NVIVO 11 Nitel Analiz Programı kullanılmış ve tüm nitel veriler on günlük süreçte analiz edilmiştir. Ardından, araştırmacı birkaç defa kodları ve temaları gözden geçirerek gerekli düzenlemeleri yapmış ve üç uzman görüşüne (bir profesör doktor, bir doçent doktor ve bir yardımcı doçent doktor (doktor öğretim üyesi) başvurmuştur. Kodlar ve temalar, üç uzman görüşü doğrultusunda güncellenmiş ve son halini almıştır.

Bu araştırmada inandırıcılığın sağlanması için uzun süreli etkileşim stratejisi izlenmiş ve nitel yöntem kapsamında gerçekleştirilen yüz yüze görüşmeler 60-90 dakika arasında sürmüştür. Ayrıca katılımcılar hakkında detaylı bilgi verilmiş ve katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerden doğrudan alıntılar yorum katılmadan aynen paylaşılmıştır. Çalışma kapsamında "tutarlık incelemesi" tekniğine başvurulmuş ve üç uzman (bir profesör doktor, bir doçent doktor ve bir yardımcı doçent doktor), bu araştırmayı veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin analizi gibi başlıklar altında incelemiş ve sadece çalışma grubu başlığında tutarsızlık görmüştür. Uzmanların verdikleri dönütler doğrultusunda çalışma grubu başlığı altındaki bilgiler tekrar düzenlenmiş ve araştırma tutarlı hale getirilmeye çalışılmıştır. Teyit edilebilirliğin sağlanması için eğitim bilimleri alanındaki üç uzmana (bir profesör doktor, bir doçent doktor ve bir yardımcı doçent doktor) "teyit incelemesi" yaptırılmış ve uzmanlar elde edilen verilerle ulaşılan sonuçlara ulaşılabilceğini teyit etmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların araştırma-öğretim yükü sorumluluklarıyla ilgili görüşleri araştırma üniversiteleri bağlamında irdelenmektedir.

3.1. Araştırma-Öğretim Yükü Dağılımı

Araştırma-öğretim yükü dağılımı temasına bağlı olarak; "akademisyenin ders de vermesi", "araştırma ve öğretimin birbirini tamamlaması", "akademisyene araştırma ağırlıklı yük verilmesi", "akademisyenin araştırmaya vakit ayıramaması", "akademisyenin ders yükünün azaltılması" ve "akademisyene göre ders ve araştırma yükünün düzenlenmesi" kodları yer almaktadır. Adı geçen başlıklar detaylı şekilde aşağıda analiz edilmektedir.

3.1.1. Akademisyenin Ders de Vermesi

Katılımcıların tamamına yakını (10/13), araştırma üniversitesinde akademisyenlerin ağırlıklı olarak araştırmaya zaman ayırmaları ama az da olsa ders de vermeleri gerektiğine işaret etmiştir.

"Eğer öyleyse zamanın mesela işte eğer biz, e hadi bir günü off verelim bir öğretim üyesine, dört günse bir günü eğitim üç günü araştırma olmalı. Çünkü araştırma planlayacaksınız, kurgulayacaksınız, gidip yerinde yapacaksınız ki bu bizim için okullar oluyor, yapacaksınız, raporunun yazımı, literatürün tamamlanması... Bunlar zaman alıcı şeyler. Dolayısıyla dörtte bir gibi bir öğretim, dörtte üç gibi araştırma olmalı" (K1).

“Yani bu şu anki üniversitem için, geçemeyiz araştırma üniversitesine, nasıl olacağız? Araştırma üniversitesi olabilmemiz için hani bir öğretim üyesinin, bir dönemde hani bir tane ancak ders vermesi lazım. Yani bu kadar ders yüküyle, araştırma üniversitesi çok zor... Nasıl olacağız? Olabilmemiz için belki kadronun arttırılması lazım. Öğretim elemanı kadrosu artacak. Ancak o şekilde yani, dönemde 23 saat, 25 saat dersle, nasıl olacak ki araştırma üniversitesi? Çok zor” (K2).

Çalışma grubu araştırma üniversitesinin araştırma odaklı bir yapıda olsa da bünyesindeki öğretim elemanlarının tamamen araştırmaya odaklanmaması, öğretim boyutuna az da olsa ağırlık verilmesi gerektiğine inanmaktadır. Öğretim elemanlarının araştırma ağırlıkta sorumluluk alırken az da olsa ders de vermeleri gerektiğinin ve gerçekleştirdikleri araştırmaları kitlelerle paylaşmalarının bir yolunun da ders vermek yani öğretim hizmeti sunmak olduğunu belirtilmektedir. Bir yandan da aşırı ders yüküyle araştırma üniversitesine dönüşmenin çok zor olacağı yönünde görüş bildirilmektedir.

3.1.2. Araştırma ve Öğretimin Birbirini Tamamlaması

Katılımcıların tamamına yakını (10/13), araştırma üniversitesinde araştırma ve öğretim sorumluluğunun devam etmesi gerektiğini ve bu iki unsurun ayrılmaz bir bütün olduğunu ifade etmiştir.

“Tabi siz araştırma yapıp da sonuçlarını bir yere aktarmadığınız zaman bir anlamı yok ki. Ha tamam biz yayın yapıyoruz dergilerde orda burada, kitap yazıyorsunuz yayınları orada anlatıyorsunuz ama o yayın hangi kitleye gidiyor, kim okuyor?” (K3).

“Yani şöyle söylemeye çalışayım, eğer Eğitim Fakültesi’ndeyseniz, mesela ben öğretim stratejileri çalışıyorum, tasarladığım öğretim stratejilerini sadece öğretmen adaylarına öğretmeye çalışıyorsam özel öğretim yöntemleri dersinde, bu bence çok yanlış bir şey. Niye? Tamam, bunu öğretebilirim gidip kullanabilirler ama bunun etkilerini ben öğretmen olarak araştırmadıysam öğretmen adaylarına belki de çok başarılı olmayan bir öğretim yöntemini öğretmiş olurum” (K1).

“Fakat yani salt araştırmalar yapan üniversitelerimiz, merkezimiz yok gibi sadece araştırmaya ağırlık verilmiyor. Hiçbir şey yapmıyorlar yani haftada, bir-iki saat öğretim yapan salt araştırma üniversitesi yine öğretim yapabilir yani iki saatten fazla değil. Çünkü nihayetinde araştıra araştıra kişinin ilerlemesi lazım, paylaşması lazım, o açıdan önemli bir şey” (K4).

Çalışma grubuna göre araştırma üniversitesi bünyesindeki öğretim elemanlarının yeni bir öğretim tasarımı ortaya koyduklarında tasarımın etkililiğinin de tespit edilmesi gerekmektedir. Etkililiği tespit etmenin bir yolunun, bu tasarımı hedef kitleyle ders ortamında buluşturmak olduğu ve araştırmaların sadece dergilerde vs. yayınlanmasının yeterli olmadığı gibi öğretim ortamında da uygulanabilirliklerine bakılması gerektiğinin altı çizilmektedir. Özetle öğretimin ve araştırmanın birbirini tamamlaması ve desteklemesi gerektiği yönünde görüşler ön plana çıkmaktadır.

3.1.3. Akademisyene Araştırma Ağırlıklı Yük Verilmesi

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu (9/13), araştırma üniversitesinde akademisyenlerin sorumluluklarının ağırlıklı olarak araştırma olması gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcıların dikkat çeken görüşleri şöyledir:

“Şimdi bütün hocalar sanırım aynı şeyi söyler ama ben örneğin %70 araştırma ağırlıklı geri kalan %30’u ders şeklinde yani öğretim şeklinde tercih ederim açıkçası. Şimdi şey var derste de ne kadar çok araştırma yaparsanız o kadar çok şey öğreniyorsunuz o öğrendiğiniz bilgileri de mutlaka aktaracak bir yer olması gerekiyor. Ama ben kendim için böyle dedim %70’e %30 dedim. Belki ne bileyim... Yarı yarıya da olabilir belki ama benim tercihime kalsa ben %70 araştırma derim %30 da eğitim öğretim faaliyeti derim diye düşünüyorum” (K3).

“E tabi yani şimdi araştırma yapan, gerçekten araştırma yapan bir adamın haftalık ders saati dört, en fazla altıyı aşmamalı. Dört, en fazla altı... Yani benim bildiğim pek çok hoca, yani ben bir dönem, öyle bir eğitim-öğretim dönemim de oldu. Genelde hep öyle olur. Ama tabiki sadece ders vermek için giren hocalar var, on saat, on beş saat, on dört saat giren... Tabi onların araştırmayla pek fazla alakası yok. İstihdam edilme şekilleri de öyle değil” (K4).

Çalışma grubu araştırma üniversitesi bünyesinde çalışan öğretim elemanlarına ders sorumluluğu verilmesi gerektiğini ancak araştırma sorumluluklarının ağırlıklı ve ön planda olması gerektiğini vurgulamakta ve ders yüklerinin, araştırma yapımlarına engel olmayacak şekilde kendilerine verilmesi gerektiğinin altını çizmektedir.

3.1.4. Akademisyenin Araştırmaya Vakit Ayıramaması

Katılımcıların yarısından fazlası (7/13), araştırma üniversitesinde akademisyenlerin araştırmaya odaklanabilecekleri ve araştırma için fırsat ve zaman bulabilecekleri bir ortam hazırlanması gerektiğini işaret etmiştir. Katılımcıların dikkat çeken görüşleri aşağıda sunulmaktadır:

“...Derse giriyoruz, ders çalışıyorsun, sınavını yapıyorsun icabında uygulamalı derslerin raporlarını, dokümanlarını inceliyorsun, değerlendiriyorsun bir yükümüz var yani. Ders yükü ve o dersin getirdiği dersin dışında kalan o zamanların derse hazırlık ders sonrası işlemlerinin yapılması için zamana ihtiyacımız oluyor. Dolayısıyla bizim diğer akademik çalışmaya veya araştırmaya vaktimiz kalmıyor, zorlanıyoruz” (K5).

“...İkinci dönem biraz yoğun, yoğun olunca da tabii doğal olarak başka şeylere zamanım daha az kalıyor. Mesela ikinci dönem daha az verimli geçen bir dönemimdi benim akademik açıdan. Mesela araştırma yapmak için, okula gitmek için, deney planlamak için, projeyi tamamlamak için ya da proje önermek için birazcık daha yorucu bir süreç, zaman bulamıyorum yani” (K1).

“Yani ben yurt dışına gittiğimde, konuştuğumuzda, şey yaptığımızda hani kaç derse giriyorsam, hani doktora dersim var, yüksek lisans dersim var, lisans derslerim var. Mesela düşünün yani insanın beyni kaç parçaya bölünüyor? Hepsinin içeriği ayrı ayrı çünkü. E bu kadar bunlar var, her dersin içeriğinde ayrı şey var, bir de aynı zamanda ben araştırma yürüteceğim. Kolay bir şey değil, nitekim de zaten konuştuğumuz zaman, yayınlar vesaireler falan, kaç tane ders veriyorsun, şu kadar ders veriyorum, haftada şu kadar... E bu kadar yayını nasıl yapıyorsun, diyorlar. Yani o hakikaten ayrı bir şey, onları anlayamıyorlar yani hem yayın yapıp da hem bu kadar ders yükünün altına nasıl girebiliyorsun diye. Gerçekten de öyle. Yani ders yükleri fazla bizde” (K2).

Çalışma grubu öğretim elemanının araştırma sorumluluğu haricinde öğretim sorumluluğuna sahip olmasına bağlı olarak öğretim elemanı ders/dersleri için hazırlık yapma, raporları okuma ve dönüt verme, sınav yapma gibi ekstra işlere de vakit ayırmak durumunda kaldığını belirtmektedir. Araştırma üniversitesindeki öğretim elemanının, vaktinin büyük bir kısmını araştırmalara, deneylere ve projelere vb. ayırması gerekirken üstlendiği ders yükü gereği araştırmalarla yeterli ve gerekli düzeyde ilgilenmesinin zor olduğunun altı çizilmektedir.

3.1.5. Akademisyenin Ders Yükünün Azaltılması

Katılımcıların yarısına yakını (5/13), araştırma üniversitesinde akademisyenlerin araştırmalara odaklanabilmeleri ve araştırmaya zaman ayırabilmeleri için ders yüklerinin minimum düzeyde tutulması gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcıların bu noktaya vurguda buldukları görüşleri aşağıda sunulmaktadır:

“Ama araştırma ağırlıklı bir şey düşünüyorsun bunun öğretimden, dersten kesilmesi gerekir; mutlaka dersin azaltılması gerekir. Biz burada çok çeşitli dersler veriyoruz aynı dersleri A, B, C, D, E, F beş tane gruba veriyoruz, farklı ders veriyoruz yani bir tane derse vermelisiniz ama onu değiştirerek vermelisiniz” (K6).

“Üniversitedeki bir öğretim elemanının çok fazla yükü oluyor diğer başka alanlardaki çalışanlara göre. Sonuçta üniversitede ders veriyorsun ki zaman zaman mecburiyetten bu ders yükü çok fazla olabiliyor. Bir de lisans, yüksek lisans, doktora dersleri verebiliyorsun. Bunların ister istemez ön hazırlıkları farklı olabiliyor. Tez yönetiyorsun. Yönetilmiş tezlere jüri üyesi olarak veya doktora seviyesinde izleme jürisi olarak katılıyorsun. Normal öğrencilere an gelip resmi ya da gayri resmi danışmanlık yapabiliyorsun. Çeşitli kurullarda yer alabiliyorsun. Ne bileyim yönetim kurulu veya başka kurullar gibi. Yönetici olabiliyorsun. Kendi araştırmalarını yapmak zorundasın. Hani yükselmek için veya katkı sağlamak için adına ne dersek. Tüm bunları görev tanımımıza baktığımızda aslında görev tanımımızın çok yüklü olduğu görülüyor. İster istemez tüm bunları yapmaya kalkıştığımızda bazılarının bazıları az olmaya başlıyor...” (K7).

Çalışma grubu yükseköğretimde gerektiğinden fazla ders yükünün, öğretim elemanlarının araştırmaya ayıracakları zamanı olumsuz yönde etkilediğini düşünmekte bu nedenle araştırmaya odaklanan araştırma üniversitesinde öğretim elemanlarının ders yüklerinin minimum düzeyde tutulması gerektiğini vurgulamakta bu sayede araştırma yapmalarına, proje yürütmelerine vs. daha çok imkân ve zaman tanınmış olacağını belirtmektedir.

3.1.6. Akademisyene Göre Ders ve Araştırma Yükünün Düzenlenmesi

Katılımcıların yarısına yakını (5/13), araştırma üniversitesinde akademisyenin ihtiyaçlarına ve tercihlerine göre öğretim ve araştırma yüklerinin ayarlanabilmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcıların bu konudaki kayda değer görüşleri şöyledir:

“Şimdi ders alma olayını da şöyle vurgulamak istiyorum. Sınırlı sayıda ders vermek özellikle lisansüstü seviyede ders vermek aslında biraz araştırmacılığı da tetikleyen bir yapı oluyor. Hiç ders vermeyip sadece araştırma yapmak şüphesiz bu da olabilir. Ama yine de sonuçta sizin yaptığımız araştırmaların sizin aracılığımızla yetişmekte olan bir kitleye aktarılması önemli. Ben bu noktada öğretim elemanı yani araştırma üniversitesinde görev alacak öğretim elemanları isterlerse kendileri isterse zorunluluk flân değil 10 saati geçmemek üzere dedik ya bir 3 saatlik mesela bir ders de lisanstan alabilmelerine imkân sağlanabilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (K7).

“Bir kere ders yükü kesinlikle araştırmaya ayıracağı zamanı azaltmamalı hani o mesai saati içerisindeki ağırlığın derste olmaması gerekir onu tekrar söyleyebilirim. Yani çok dağılmaması lazım hocanın. Birkaç tür ders yani 56

çeşit ders oluyor bizim şimdi ders yüklerimizde. Yani her birine bir enerjiyi veya bir potansiyeli 56 kanala böldüğümüz zaman her birindeki debi düşüyor yani dolayısıyla o performansı etkiliyor” (K5).

Çalışma grubu araştırma üniversitesinde öğretim elemanının ders yükünün minimum düzeyde tutulması gerektiğini ancak az da olsa öğretim elemanının özellikle lisans programlarında ders yüküne sahip olması gerektiğini ve lisansüstü derslerin araştırmacılığı besleme ve tetikleme özelliğine sahip olduğunu belirtmektedir. Lisans derslerinin ise araştırmacının araştırmalarını kitlelerle paylaşmasına imkân tanıdığı dile getirilmekte ve araştırmacının üstleneceği ders yükünün kendi seçimine bırakılmasının önemine işaret edilmekte ve ders yükü dağıtılırken araştırmaya ayrılacak zamanın olumsuz yönde etkilenmemesine özen gösterilmesi gerektiği görüşü ön plana çıkmaktadır.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Eğitim-öğretim hizmeti, yükseköğretim kurumlarının tek misyonu olarak ifade edilmektedir (Oğuz, 2010). Hatta Arap (2010), üniversitelerde eğitim-öğretimin, bilim-araştırmanın önüne geçtiğini ifade etmektedir. Üniversiteler; bilgiyi aktaran kurumlar olmaktan çıkarılıp, bilgiyi üreten, yayan ve bilim dünyasına katkı sağlayan, “bilim ihraç eden” kurumlar haline dönüştürülmelidir (Oğuz, 2010). Öğretim, üniversitelerin temel görevidir ve üniversitelerin iş yüküne bu görev yansımaktadır. Ancak, üniversitelerin tümü araştırma sorumluluğunu iş yükü kapsamında görmektedir (Sanders, 2011). Şurası iyi vurgulanmalıdır ki bazı kurumlar sadece araştırmayla meşgul olmakta, bazıları da eğitim-öğretim hizmeti vermektedir. Herkes araştırma yapmada iyi değildir ya da herkes araştırmayla ilgilenmemektedir (Andreatta, 2012). Diğer açıdan, bir kurumda ve geleneksel olarak üniversitelerde entelektüel bağlamda ve siyasi olarak baskın olan araştırmaların yapıldığı alanlar olan disiplinlere elit statüsü kazandıran şey araştırmadır (Fulton ve Trow, 1974).

Türkiye’de üniversitelerin temel sorumlulukları; araştırma, öğretim ve toplumsal hizmet olarak belirlenmiş ve uzun yıllardır üniversiteler ve dolayısıyla öğretim üyeleri bu üç sorumluluk alanına, ağırlıkları değişmekle birlikte, odaklanmaktadır. Bu bağlamda öğretim üyelerinin kişisel tercihleri doğrultusunda araştırmaya veya öğretime odaklanmak istemeleri düşüncelerini de etkilemektedir. Türkiye’deki üniversiteler araştırma, öğretim ve topluma hizmet anlamında rol ve sorumluklara sahiptirler. Ancak her geçen gün bu üç alana odaklanmanın ve eş zamanlı olarak bu üç görevi yürütmenin akademisyenlerin iş yüklerini artırdığı ve genel anlamda üniversiteleri hantallaştırdığı söylenebilir. Bu nedenle, yükseköğretimde üniversitelerin bu sorumluluk noktalarına göre misyonlarının farklılaşması tartışmaları hız kazanmış durumdadır.

Bu çalışma kapsamında ulaşılan bulgulardan birisi, araştırma üniversiteleri dışında öğretim üniversitelerinin de var olduğu ve araştırma üniversitelerinde araştırma ve öğretimin birlikte yer alabildiğidir (4/13). Bu bulguyu destekler nitelikte Serdyukov ve Makhluף (2014), üniversitenin, bilim adamlarının eğitim-öğretimle ve bilimsel araştırmayla meşgul oldukları akademik bir ortam olduğunu; üniversitenin temel amacının, öğrencilere yüksek kalitede eğitim-öğretim hizmeti sunmak iken; araştırmacının, akademik çevrenin ayrılmaz bir unsuru olduğunu ifade etmektedir. Nitekim üniversiteler, eğitim-öğretimle ve bilimsel araştırmalarla meşgul olmaktadır (Ben-David ve Zloczower, 1962). Bu anlamda; üniversite, toplum için bilim üreten, bilimi ileten ve yayan özerk bir öğretim ve araştırma kurumudur (Arap, 2007). Nitekim üniversiteler sadece bilgi aktarma görevini yerine getirmez aynı zamanda bilimsel araştırmalar ve çalışmalar yürütmektedirler (Baskan ve Sincer, 2014). Bu doğrultuda; Ortaş (2002), en üst seviyede eğitim ve araştırma kurumu olarak üniversitelerin, elde edilen bulguları öğretim ve yayın yolu ile aktardığından bahsetmektedir. Özdem ve Sarı (2008), ortaöğretim kademesinden sonra genel eğitim-öğretim hizmetini sağlamanın ve uygulamalı bilimsel araştırmalar yürütmenin, yükseköğretim kurumlarından beklenen sorumluluklar olduğunu ifade etmektedir. Diğer bir deyişle; toplum, üniversitelerden daha geniş anlamıyla yükseköğretimden nitelikli bir eğitim-öğretim hizmeti sunmasını ve bilimsel araştırmalar yürütmesini beklemektedir (Okçabol, 2007). Ancak araştırma ile öğretimin birbirinden nasıl ayrıştırılabileceği başlı başına bir sorun olarak görülmektedir (Baskan ve Sincer, 2014). Bu bağlamda; araştırma ve öğretim işlevlerinin her zaman bağdaşmayacağı iyi bilinmesine rağmen, öğretim ve araştırmanın birbiriyle rekabet etmekten ziyade birbirini tamamlayıcı olmaları gerektiğine dair genel bir fikir birliği de vardır (Ben-David ve Zloczower, 1962). Buna örnek olarak; kendi araştırmaları paralelinde derslerini tasarlayabilen ve kendi araştırma projelerine ve ortamlarına öğrencileri dâhil edebilen araştırmacılar, tüm bunların bilimsel araştırma kalitesini artırdığını vurgulamaktadır (Geschwind ve Broström, 2015). Araştırma üniversitesi araştırmalara odaklanan ve temel misyonu araştırma yürütmek ve bilimsel ürünler ortaya koymak olan bir yapı olsa da öğretimden tamamen uzaklaşmayan araştırma üniversitelerinin de olduğu söylenebilir. Lisansüstü eğitim sadece tez çalışmasından ibaret değildir ve genellikle öğretim süreçlerini de kapsamaktadır. Ayrıca lisans eğitimlerini de sürdüren dolayısıyla lisans düzeyinde öğretim hizmeti de sunan araştırma üniversiteleri mevcuttur. Sonuç olarak, araştırma üniversiteleri öğretimin ve araştırmanın birlikte yer alabildiği bir yapıdır yorumu yapılabilir.

Bu çalışmada; araştırma üniversitesinde akademisyenlerin ağırlıklı olarak araştırmaya zaman ayırmaları ama az da olsa ders de vermeleri gerektiği bulgusuna ulaşılmıştır (10/13). Ek olarak; Nitekim Wormald (2013), üniversitelerin aslında eğitim ve öğretim hizmetleri için kurulmalarından dolayı öğretim boyutunun, araştırmaya

göre ikincil önemde olmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu doğrultuda Arap (2010), üniversitelerde eğitim-öğretimin, bilim-araştırmayı ikinci plana ittiğini belirtmektedir. Bunun aksine, üniversitelerin tümü iş yükü sorumluluklarını araştırma boyutunda birleştirmektedir (Sanders, 2011). Bugün Türkiye’deki üniversitelerde “eğitim-öğretim” ve “bilimsel araştırma” sorumlulukları birbirine girmiş durumdadır. Türkiye’deki üniversiteler; eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve de topluma hizmet görevlerini birlikte yürütmek durumundadır. Ancak üniversitelerin öncelikle “eğitim-öğretim” sorumluluğunu öncelikli ve ağırlıklı olarak yerine getirdikleri açık ve net bir şekilde görülmektedir (Erdem, 2013). Bu görüş doğrultusunda şurası önemli görülmelidir ki bazı kurumlar sadece araştırmaya odaklanmakta, bazıları ise sadece eğitim-öğretim hizmeti sunmaktadır (Fulton ve Trow, 1974). Nitekim bazı üniversiteler öğretim hizmetlerine daha çok odaklanırken diğer üniversiteler ise araştırmaya daha çok odaklanmaktadır (Phlox, 2016). Buna rağmen şurası da vurgulanmalıdır ki öğretim üyelerinden sadece yayımlanabilir bilimsel araştırmalar yürütmeleri değil aynı zamanda lisans ve lisansüstü derslere de girmeleri beklenmektedir (Mohrman, Ma ve Baker, 2008). Araştırma üniversitesindeki öğretim üyeleri, geleneksel anlamda, yalın öğretim sorumluluklarına sahiptirler; onlara bilimsel araştırma faaliyetleri ve araştırmaları yayımlamaları için zaman tanınmaktadır. Çoğu gelişmiş ülkedeki araştırma üniversitelerinde, öğretim sorumlulukları nadiren dönem başına iki saatten fazla olur ve bazı kurumlarda ve disiplinlerde ikiden az da olabilmektedir (Altbach, 2011). Öğretim üyelerinin ders odaklı veya araştırma odaklı iş yükü tercih etmeleri, daha çok yıllardır sorumluluklarının derse veya araştırmaya odaklı olduğu düşüncesinin bir alışkanlık haline gelmesiyle ve akademik kişiliklerinin bu iki boyuttan birisine eğilimli olmasıyla açıklanabilmektedir. Bu çalışmada ulaşılan bir diğer bulgu da araştırma üniversitesinde araştırma ve öğretim sorumluluğunun devam etmesi gerektiği ve bu iki unsurun ayrılmaz bir bütün olduğudur (10/13). Bununla ilişkili olarak; üniversitenin, bilim insanları topluluğunun öğretime ve araştırmaya odaklandıkları akademik bir ortam olduğu; üniversitenin esas amacının, öğrencilere kaliteli bir eğitim hizmeti sağlamak iken; araştırmacının, akademi dünyasının ayrılmaz bir parçası olduğu; ancak, araştırmacının yaygın olarak ilim ve araştırma olarak ikiye ayrıldığı ve tek başlarına her ikisinin de üniversitenin amacının bütünleyici parçaları olduğu belirtilmektedir (Serdyukov ve Makhlu, 2014). Araştırma ve öğretim görevlerinin daima bağdaşmayacağı iyi bilinmesine rağmen, öğretim ve araştırmacının birbiriyle rekabet etmekten ziyade birbirini tamamlayıcı olmaları gerektiğine dair genel bir fikir birliği de bulunmaktadır (Ben-David ve Zloczower, 1962). Bu bağlamda; kendi bilimsel araştırmalarına dayalı olarak derslerini tasarlayabilen araştırmacıların, bu birlikteliğin araştırma kalitesini artırdığını savunmaları bu duruma örnek olarak düşünülebilir (Geschwind ve Broström, 2015). Ancak Arap (2010), üniversitelerde eğitim-öğretimin, bilim-araştırmanın önüne geçtiğini ve bilim-araştırmayı ikinci plana attığını vurgulamaktadır. Phlox (2016) ise öğretim hizmetlerinin ve topluma hizmetin, araştırma üniversiteleri için önemli olduğunu ancak heyecan veren ve iyi bir bütçe desteği alan araştırma programının geliştirilmesine ve sürdürülmesine göre kesinlikle ikincil öneme sahip olduğunu vurgulamaktadır. Sonuç olarak Akbaş (2010) üniversitelere yüklenen eğitim-öğretim ve araştırma sorumluluklarının hangisinin önde veya ağırlıkta olması gerektiğinin gereksiz bir tartışma olduğunu belirtmektedir. Araştırmacının mı öğretimin de ön planda olması gerektiğine yönelik tartışmalar gereksiz görünmektedir. Aksine bu iki boyut birbirini tamamladığında diğer bir deyişle araştırma bulgularının öğretimde kullanılmasının ve öğretimin etkililiğinin araştırmalarla ortaya konması araştırmacının ve öğretimin kalitesini ve verimini artıracığı sonucuna ulaşılabilir.

Bu çalışmada ulaşılan bir diğer bulgu da araştırma üniversitesinde akademisyenlerin sorumluluklarının ağırlıklı olarak araştırma olması gerektiğidir (9/13). Bu bağlamda, temel misyonları eğitim öğretim olan öğretim elemanlarından her hafta yaklaşık sadece bir günlerini araştırmalara ayırmaları beklenmektedir (Geschwind ve Broström, 2015). Öğretim elemanları; yükselme, gelir ve saygınlık gibi sebeplerle araştırma yapmaya odaklandıkları gibi, öğrenmeye ve bilime ilgi duymaları ve meraklarından dolayı da bilimsel araştırmalara yönelmeyi seçmektedirler (Okçabol, 2007). Oysa Korkut (2001)’a göre, sınıf mevcudunun kalabalık olmasına ve aşırı ders yüküne bağlı olarak öğretim elemanları öncelikle öğretim sorumluluklarıyla meşgul olmak durumunda kalmaktalar dolayısıyla üniversitenin temel misyonlarından bilimsel araştırma görevlerine yeterli düzeyde odaklanamamaktadırlar. Buna paralel anlamda; Özer (2011), aşırı ders yüküne sahip öğretim elemanlarının araştırma üretkenliklerinin zarar gördüğünü vurgulamaktadır. Kavak (2010) ise yükseköğretimde öğrenci yetiştirmek ve dersler üzerinden daha çok maddî gelir elde etmek için öğretim elemanları daha fazla derse girmeyi seçmekte ve bu da bilimsel çalışma kapasitelerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu bağlamda; aşırı ders yükü sorumluluğuna sahip öğretim elemanları esas sorumluluklarını yerine getirmekte zorlanmakta ve sadece derse giren öğretim elemanı imajına sahip olmaktadır. Diğer bir deyişle, bilimsel araştırmalara ve bilimsel çalışmalara yeterli zamanı ayıramamaktadırlar (Kılınçarslan, 2010). Bu doğrultuda üniversitede reformun gerekli olduğunu belirten başlıca sebepler, dönemin Millî Eğitim Bakanı Reşit Galip tarafından şöyle ifade edilmiştir: “...Öğretim üyeleri, üniversite dışındaki çalışmalarını dolayısıyla eğitim ve öğretimle yeterince ilgilenmemekte ve kendilerini yalnız belirli saatlerdeki derslerden sorumlu sayarak, bilimsel araştırmalardan uzak kalmaktadır” (Doğramacı, 2007). Özetle; öğretim elemanlarının üstlendikleri haftalık ders yüklerindeki artış, öğretim elemanlarının bilimsel araştırmalar yürütmek için ihtiyaç duydukları zamanın daralması anlamına gelmekte ve ortaya konan bu durum üniversitelerin bilimsel araştırmalar üretmelerine bir engel olarak görülmektedir (Karakütük ve Özdemir, 2011). Öğretim üyelerinin araştırma üniversitesinde sorumluluklarının ağırlıklı olarak araştırma olduğu yönünde

düşünceye sahip olmaları, araştırma üniversitesinin yapısı, misyonu, odak noktası ve hedefleri bağlamında bilgiye sahip olmalarıyla ilişkili olabilmektedir. Bu çalışmada ulaşılan bir diğer bulgu, araştırma üniversitesinde akademisyenlerin araştırmaya odaklanabilecekleri ve araştırma için fırsat ve zaman bulabilecekleri bir ortam hazırlanması gerektiğidir (7/13). Nitekim, her öğretim elemanı bilimsel araştırmayla meşgul olmalı, kendi alanında diğer ülkelerde neler olup bittiğini araştırabilecek kadar yeterli zamana, enerjiye ve isteğe sahip olmalıdır (Arap, 2007). Temel sorumlulukları ders vermek olan öğretim elemanlarının her hafta yaklaşık bir günlerini bilimsel araştırmalara ayırmaları beklenmektedir (Geschwind ve Broström, 2015). Çünkü üniversitelerin eğitim-öğretim misyonlarına ek olarak asıl var oluş sebeplerinin bilimsel araştırma faaliyetleri olduğu vurgulanmaktadır (Meray, 1971). Tüm bunlara rağmen; üniversitelerde öğretim elemanlarının araştırmacılık yönleri baskı altına alınmaktadır (Güven, 2002). “Öğretim üyesi, kadrosunun bulunduğu yükseköğretim birimi ile sınırlı olmaksızın ve ihtiyaç bulunması halinde görevli olduğu üniversitede haftada asgari on saat ders vermekle yükümlüdür. Öğretim görevlisi ve okutmanlar ise, haftada asgari on iki saat ders vermekle yükümlüdür” (YÖK, 2017). Nitekim Demir (2015) genel anlamda Türkiye’deki akademisyenlerin ağır ders sorumluluğu altına girdiklerini ve buna bağlı olarak da bilimsel çalışmalar için gerek duyulan zamanın bulunmadığını ifade etmektedir. Oysa Arık (2014) bir araştırma üniversitesinde bir öğretim üyesinin dönemde en az on, on beş saat vs. ders yükü üstlenmesine rastlanamayacağını ve yılda en çok sıfır ile on iki saat ders sorumluluğu almanın yaygın bir kriter olduğu vurgulanmaktadır. Bu doğrultuda Ağırlioğlu (2012) öğretim üyelerinin yoğun ders yükü sorumluluğu altında ezilmeden akademik çalışmaları yürütebilmelerinin sağlanması amacıyla her öğretim üyesine düşen ders yükünün haftada on saati aşmaması gerektiğinin altını çizmektedir. Özetle Türkiye’de bazen öğretim üyesi ihtiyacına ve öğrenci mevcutlarına bağlı olarak veya öğretim üyelerinin daha çok gelir elde etmek istemelerine bağlı olarak öğretim üyeleri aşırı ders yükü altına girmek durumunda kalmaktadır. Bu nedenle de öğretim üyeleri zamanlarının büyük bir kısmını öğretime ayırmakta ve araştırmaya zaman bulamamaktadırlar. Üniversitenin asıl görevi olan araştırmayı bazı üniversitelerin ihmal ederek öğretime aşırı odaklanmalarından da şikâyet edilmektedir (Ben-David ve Zloczower, 1962). Özellikle öğretim, devam eden araştırmayla doğrudan bağlantılı değilse; çalışma zamanının yüzde 10-20’sinden daha fazlasını eğitim-öğretime ayırmanın akademik kariyeri tehdit ettiği düşünülmektedir (Geschwind ve Broström, 2015). Oysa yükseköğretim kurumu olarak üniversiteyi liseden veya dershaneden farklı kılan en önemli etmen bilimsel araştırmadır. İnsanlığın dağarcığındaki bilgiyi artırmak yerine sadece bilgiyi aktarmayı misyon olarak benimseyen yüksek öğrenim kurumları üniversite olmanın sorumluluklarını tam anlamıyla yerine getirmemektedir ve birçok üniversite düşük prestijli diplomaların yerel dağıtıcıları olmaya mecbur görünmektedirler. Sadece araştırma üniversiteleri yüksek prestijli uluslararası cazibe merkezleri haline gelebilirler ve dünyada sıralamalarda üst sıralarda yer bulabilmektedirler (Erkut, 2010). Aydın’a (2014) göre yükseköğretimdeki sorunlardan birisi bilim adamlarının yeterli ekonomik gelir seviyesinde olmamalarıdır. Bu doğrultuda Girgin’in (2007) bulgularına göre öğretim elemanları ücret azlığına bağlı olarak aşırı sayıda derse girmektedirler. Sahip oldukları bu aşırı ders yükü öğretim elemanlarının aşırı zamanını almakta bu durum da bilimsel araştırmalara yeterli zaman ayıramamalarını beraberinde getirmektedir. Buna paralel olarak; Özer (2011), aşırı sayıda ders sorumluluğuna sahip öğretim elemanlarının araştırma verimlerinin olumsuz yönde etkilendiğini ifade etmektedir. Nitekim yükseköğretimde öğrenci yetiştirmek ve derslerden daha fazla maddiyat sağlamak amacıyla öğretim elemanları daha fazla derse girmekte ve bu durum bilimsel çalışmaları olumsuz yönde etkilemektedir (Kavak, 2010). Ayrıca, öğretim elemanları maaş karşılığı zorunlu ders yüklerine ek olarak ücretli derse gereksinim duymamalı veya öğretim elemanlarına ek dersler verilmemelidir (Çelikkaya, 2014). Üniversitelerde ikinci öğretim programlarının artması, ikinci öğretim ders ücretlerinin birinci öğretime oranla fazla olması, öğretim elemanlarının bilimsel araştırmayla meşgul olmalarını engelleyici bir faktör olarak görünmektedir (Akbaş, 2010). Yine bu doğrultuda; aşırı ders yükü sorumluluğu üstlenen öğretim elemanları sadece derse giren öğretim elemanı pozisyonuna düşmekte ve bilimsel çalışmaları yeterli zamanı ayıramamaktadırlar (Kılınçarslan, 2010). Öğretim elemanlarının üstlenmek zorunda kaldıkları aşırı ders yükü yükseköğretimde araştırma ve yayın etkinliklerini artırma hedefiyle bağdaşmayan bir durumdur (Şenses, 2007). Özetlenecek olursa; öğretim elemanlarının ders yükleri araştırmalara vakit ayırabilecekleri şekilde tekrar gözden geçirilip düzenlenmelidir (Oğuz, 2010). Ayrıca daha fazla para kazanma hırsı, esnaf zihniyeti taşıma, akademisyenlik mesleğini hatayla seçmiş olma, araştırmaya merak duygusu taşımama ve ideolojik düşünceden öteye düşünememe gibi sebeplerden dolayı akademisyenler öğretime daha çok yönelebilirken araştırma sorumluluklarını yerine getirmeyi ihmal edebilmektedirler. Bu çalışmada ulaşılan bir diğer bulgu da araştırma üniversitesinde akademisyenlerin araştırmalara odaklanabilmeleri ve araştırmaya zaman ayırabilmeleri için ders yüklerinin minimum düzeyde tutulması gerektiğidir (5/13). Wormald (2013), araştırmacıların öğretime ayırdıkları zaman azaltıldığı takdirde, araştırmacı öğretim elemanlarının araştırma üniversitesi modelinin önemli bir boyutu olan lisansüstü eğitimle daha çok meşgul olabileceklerini ifade etmektedir. Öğretim elemanlarına düşen haftalık ders yükünün on-on iki saati aşması, öğretim elemanlarının araştırma için ayıracakları zamanın azalmasına sebep olmaktadır (Karakütük ve Özdemir, 2011). Öğretim elemanları aşırı ders yükü almak zorunda kalmaktadırlar. Bu durum yükseköğretimde benimsenen bilimsel araştırma ve yayın etkinliklerini artırma hedefiyle örtüşmemektedir (Şenses, 2007). Oysa üniversiteyi üniversite yapan şeyin araştırma olduğu vurgulanmaktadır (Meray, 1971). Nitekim Özer (2011), haddinden fazla ders yüküne sahip öğretim elemanlarının bilimsel araştırma bağlamında verimlerinin düştüğünü

dile getirmektedir. Yine bu doğrultuda; üniversitelerde ikinci öğretimlerinin yaygınlaşması, ikinci öğretim ders ücretlerinin birinci öğretim ders ücretlerine göre oldukça yüksek olması, öğretim elemanlarının bilimsel araştırma için harcayacakları zamanlarını kısıtlamaktadır (Akbaş, 2010). Kavak (2010) da yükseköğretimde öğrenci yetiştirmek ve girdiği dersler karşılığında daha fazla gelir elde etmek için öğretim elemanlarının haddinden fazla ders sorumluluğu altına girdiklerini ve bu durumun bilimsel çalışmaları olumsuz yönde etkilediğinin altını çizmektedir. Çünkü aşırı ders yükü sorumluluğu alan öğretim elemanları, bilime ve bilimsel çalışmalara gerekli zamanı ayıramamaktadırlar (Kılınçarslan, 2010). Bu nedenlerden dolayı; öğretim elemanlarının sorumlu olmaları gereken ders yükü sayıları tekrar belirlenmelidir (Oğuz, 2010). Son yıllarda öğretim yükündeki azalmanın, araştırma üretkenliğini ve kapasitesini artırdığı bilinmektedir (Sanders, 2011). Araştırma üniversitesinin temel misyonu araştırma üretmek ve yayınlamak olarak bilinmektedir. Bu bağlamda üniversitenin kayda değer, nitelikli ve toplumsal sorunlara odaklanan araştırmalar ortaya koyması oldukça önem taşımaktadır. Ancak öğretim üyelerinin özlük hakları kapsamında elde ettikleri gelirin yetersiz olması, öğretim üyelerini daha fazla derse girmeye yöneltmekte ve buna bağlı olarak da araştırmayla daha az ilgilenme eğilimi göstermektedirler. Ders yükü sorumluluğu ile araştırmalarla ilgilenme arasında ters orantı olduğu ifade edilebilir. Bu çalışma kapsamında, araştırma üniversitesinde akademisyenin ihtiyaçlarına ve tercihlerine göre öğretim ve araştırma yüklerinin ayarlanabilmesi gerektiği bulgusuna ulaşılmıştır (5/13). Birçok öğretim üyesinin ders ortamını sevdiği ve araştırmayı derse oranla daha az sevdiği, diğer öğretim üyelerinin ders ortamını bir mahkeme salonu gibi gördüğü (kendileri iyi öğretmen olsa da olmasa da) ve araştırmalarının, kendilerinin tercih ettiği bir etkinlik olduğu ifade edilebilir (Sanders, 2011). Oysa genel anlamda daha az öğretim yükü sorumluluğuna sahip kurumlarda örneğin yüksek kalitedeki kurumlarda, akademisyenler, kişisel olarak öğretim yükleri ağır olsa bile bilimsel araştırmayla daha çok ilgilenme ve bilimsel araştırmaya yönelme eğilimindedirler (Fulton ve Trow, 1974). Yine bu bağlamda; araştırmacıların birçoğu, öğretim sorumluluğunu bazen bir zevk olarak algılayarak göz ardı edebilmektedir (Janne, 1973). Bir başka açıdan; terfi almak ve iş güvenliği elde etmek için bilimsel yayın üretmeyi önemli gören geçici kadrodaki akademisyenler “öğretmen” olarak etiketlenirken; herhangi bir miktarda, yayımlanabilir bilimsel araştırma yürütmekten onları alıkoyan öğretim sorumluluğu yükleri genç akademisyenleri “araştırmacı” olarak etiketlemektedir (Fulton ve Trow, 1974). Bu nedenle, öğretim üyelerinin öğretim sorumluluğu yükleri tekrar gözden geçirilmelidir (Oğuz, 2010). İyi bilinmektedir ki üniversitelerin araştırma ve öğretim sorumlulukları arasındaki çatışma ve rekabet, yükseköğretimde güncelliğini koruyan ve ilgi çeken bir noktadır (Serow, 2000). Sonuç olarak, öğretim elemanlarının iş yüklerinin sadece araştırma mı ya da sadece öğretim mi olacağı veya bu iki sorumluluğa ayıracakları zaman konusunda tercih kendilerine bırakılmalıdır. Çünkü bazı öğretim elemanlarının öğretim becerileri yüksek olup kaliteli bir öğretim hizmeti sunabilirken bazı öğretim elemanları kaliteli ve çarpıcı araştırmalar yürütüp bilim dünyası için değerli, farklı ve orijinal ürünler ortaya koyabilmektedir.

Araştırmanın bulgularıyla ilgili olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Katılımcıların yarısına yakını; akademisyenlerin ders yüklerinin azaltılması gerektiğine olumlu yaklaşırken öğretimin üniversitenin ikincil sorumluluğu olması gerektiğine ve akademisyenlerin sadece lisansüstü programlarda ders vermesi gerektiğine olumsuz yaklaşmaktadır. Araştırma odaklı bir yapıdan bahsediliyorsa akademisyenlerin ders sorumlulukları en az seviyeye getirilebilir; akademisyenlerin öğrencilerle daha ideal seviyede akademik anlamda ilgilenebilmeleri için akademisyen başına düşen öğrenci sayısı azaltılabilir, bu noktada daha çok akademisyen istihdam edilip daha az öğrenci alma yoluna gidilebilir; akademisyenler ders sorumluluklarına sahiplerse deneyimlerini paylaşmak ve daha kaliteli bir öğretim hizmeti sunmak amacıyla lisans programlarında da ders sorumluluğuna sahip olabilirler.
- Katılımcıların tamamına yakını; öğretimin ve araştırmanın birbirini tamamlayıcı olması gerektiğini, ders yükü yoğunluğunun ve ikinci öğretim ders ücretlerinin yüksek olmasının öğretim üyelerinin araştırmaya ayıracakları zamanı olumsuz etkilediğini, akademisyenlerin iş yüklerinin ağırlıklı olarak araştırma olması gerektiğini ve akademisyene göre öğretim ve araştırma yükünün düzenlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Araştırma üniversitesi araştırmaya odaklansa da öğretime de ağırlık verebilir ve öğretim-araştırma çatışmasını veya rekabetini engelleyebilir; akademisyenlerin ders yükü sorumlulukları araştırmaya ayıracakları zamanı engellemeyecek şekilde düzenlenebilir ve araştırma ağırlıklı görevler ve sorumluluklar verilebilir; akademisyenin tercihlerine göre de öğretim-araştırma sorumlulukları düzenlenebilir.
- Bu çalışmada kullanılan veri toplama tekniği yüz yüze görüşmedir. Gelecekte, yine öğretim üyelerinden oluşturulacak bir grupta odak grup görüşmesi yoluyla da veri elde edilebilir.
- Doğrudan ve uygulayıcılardan veri elde etmek için belirlenecek yurtdışında bir ülkenin araştırma üniversitelerinde görev yapan akademisyenlerle yüz yüze görüşmeler yapılabilir. Araştırma üniversitesi uygulamalarının içinde oldukları için daha gerçekçi veriler sağlayabilecekleri düşünülmektedir.

- Üniversitelerin; öğretim, araştırma ve toplumsal hizmet olmak üzere üç sorumluluğu olduğu bilinmektedir. Katılımcıların, araştırmayı önemli görmeme sebepleri; üniversitelerin üç tür sorumluluğuna verdikleri değer ve ayırdıkları imkânlar ve zaman ayrı birer çalışma konusu olarak incelenebilir.
- Araştırma üniversitesinde akademisyenler genellikle sadece veya ağırlıklı olarak lisansüstü ders sorumluluğuna sahip olmaktadır ve lisansüstü programlara vakit ayırmaları beklenmektedir. Bahsedilen duruma olumsuz yaklaşanların araştırma üniversitesi hakkındaki bilgileri ve algıları irdelenebilir.
- Öğretim-araştırma çatışması veya rekabeti hem alan yazında yer bulmakta hem de bazı katılımcılar bu çatışmayı veya rekabeti gözlemektedir. Bazı katılımcıların öğretime, araştırma kadar veya araştırmadan daha çok önem verdiği anlaşılmaktadır. Bu durumun da incelenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, M. (2010). Öğretimi ve akademik kaliteyi tehdit eden unsurlar. *Cumhuriyetimizin 100. Yılına Doğru Üniversite Vizyonumuz (Tebliğler)*. Ankara.
- Altbach, P. G. (2011). The past, present and future of the research university. In P. G. Altbach ve J. Salmi (eds.). *The Road to academic excellence: The making of world-class research universities*, Washington: The World Bank.
- Altbach, P. G. ve Salmi, J. (2012). *Akademik mükemmeliyete giden yol: Dünya çapında araştırma üniversiteleri oluşturma*. (Çev: Kadri Yamaç) Washington: The World Bank. Efil Yayınevi: Ankara.
- Andreatta, B. (2012). *Navigating the research university: A guide for first-year students*. Wadsworth Cengage Learning. United States of America.
- Arap, K. S. (2010). Türkiye yeni üniversitelerine kavuşurken: Türkiye'de yeni üniversiteler ve kuruluş gerekçeleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(1), 1-29.
- Aydın, İ. H. (2014). Üniversite ve bilim insanı. *Yükseköğretim Dergisi*. 4(2), 69-75.
- Aydın, İ. H. (2013). Peki, ya üniversite? *Medimagazin*, 624, 13.
- Bakioğlu, A. ve Gürbüzler-Bayrak, B. (2015). *Kanada yükseköğretiminde kalite*. Nobel Yayıncılık: Ankara.
- Baskan, G. A. (2001). Türkiye'de yükseköğretimin gelişimi. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 21-32.
- Baskan, G. A. ve Sincer, S. (2014). Yeni YÖK Yasa Tasarısı çalışmaları bağlamında Türkiye'deki yükseköğretim sisteminin değerlendirilmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*. 4(2), 67-72.
- Ben-David, J. ve Zloczower, A. (1962). Universities and academic systems in modern society. *European Journal of Sociology*, 3(1), 45-84.
- Crow, M. M. (2009). The Research university as comprehensive knowledge enterprise: The reconceptualization of Arizona State University as a prototype for a new American university. *Seventh Glion Colloquium*. Montreux, Switzerland. June 20-24.
- Çınar, İ. (2008). Üniversite ve bazı sorunları. *Eğitim Dergisi*. Sayı: 18 (Şubat 2008). <http://www.egitim.gen.tr/site/arsiv/52-18/307-ikram-universite.html> adresinden 17 Ocak 2017'de ulaşılmıştır.
- Demir, M. E. (2010). 1923-2023 Üniversitelerimizin vizyonu. *Cumhuriyetimizin 100. Yılına Doğru Üniversite Vizyonumuz (Tebliğler)*. Ankara.
- Doğramacı, İ. (2007). *Türkiye'de ve dünyada yükseköğretim yönetimi*. Meteksan. Ankara. Yayın No: 07-06-Y-0057-16 ISBN: 978-975-7746-37-9.
- Erdem, A. R. (2013). Bilgi toplumunda üniversitenin değişen rolleri ve görevleri. *Yükseköğretim Dergisi*. 3(2), 109-120.
- Erdoğan, A. (2013). *Türk Yükseköğretiminin yeniden yapılanma çalışmaları: Küresel eğilimler ve uluslararasılaşma çerçevesinde değerlendirmeler*. Stratejik Düşünce Enstitüsü Yayınları. Ankara.
- Fulton, O. ve Trow, M. (1974). Research activity in American higher education. *Sociology of Education*, 47(1), 29-73. Winter.
- Geschwind, L. ve Broström, A. (2015). Managing the teaching-research nexus: Ideals and practice in research-oriented universities, *Higher Education Research & Development*, 34(1), 60-73, DOI: 10.1080/07294360.2014.934332
- Girgin, D. (2007). Eğitim fakültelerindeki öğretim elemanlarının ders yüklerinin bilimsel çalışma ve araştırma yapma üzerine etkisi üzerine bir durum çalışması. *Lisansüstü Eğitim Sempozyumu*. Eskişehir.
- Gökçe, B. (1990). Türkiye koşullarında yeni bir üniversite nasıl kurulmalı? *Yükseköğretimde Sorunlar ve Çözümler*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Güven, İ. (2002). Yeni gelişmeler ışığında yükseköğretimde yapısal dönüşümler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 35(1-2), 93-110.
- Hladchenko, M., Boer, D. F. H. ve Westerheijden, F. D. (2016). Establishing research universities in Ukrainian higher education: The incomplete journey of a structural reform. *Journal of Higher Education Policy and Management*. 38(2), 111-125.
- Janne, H. (1973). *Üniversite ve çağdaş toplumun ihtiyaçları*. (B. Karafakioğlu, Çev.) İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Teknik Haberleşme Merkezi Yayını, İstanbul.
- Karakütük, K. ve Özdemir, Y. (2011). Bilim İnsanı Yetiştirme Projesi (BİYEP) ve Öğretim Üyesi Yetiştirme Programının (ÖYP) değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36(161), 26-38.
- Karpov, A. (2015). Formation of the modern concept of research education: From new age to a knowledge society. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 214, 439-447.
- Kavak, N. (2010). Türkiye'nin yüksek öğretim politikası üzerine tahliller. *Cumhuriyetimizin 100. Yılına Doğru Üniversite Vizyonumuz (Tebliğler)*. Ankara.
- Kavak, Y. (1990). *Kalkınmada öncelikli yörelerdeki yükseköğretim kurumlarının çevreye dönük faaliyetleri*, TOBB Yayınları, Ankara.

- Kearney, L. M. ve Lincoln, D. (2013). Research universities: networking the knowledge economy. Editorial. *Studies in Higher Education*. 38(3), 313-315.
- Kılınçarslan, Ş. (2010). Türkiye’de üniversitelerin yönetim sorunları ve çözüm önerileri. *Cumhuriyetimizin 100. Yılına Doğru Üniversite Vizyonumuz (Tebliğler)*. Ankara.
- Konuk, M. ve Öztürk, A. (2010). Üniversite-sanayi iş birliği ve teknokentlere bakış. *Cumhuriyetimizin 100. Yılına Doğru Üniversite Vizyonumuz (Tebliğler)*. Ankara.
- Korkut, H. (2001). *Sorgulanan yükseköğretim*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- MEB (2016). *2017 yılı bütçe sunuşu (TBMM Genel Kurulu)*. Millî Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. 11 Aralık 2016. 30.03.2017’de elde edilmiştir.
- Menand, L., Reitter, P. ve Wellmon, C. (2017). *The rise of the research university*. The University of Chicago Press. London.
- Meray, S. L. (1971). Üniversite kavramları ve modelleri. *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. Mart, 1971.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: desen ve uygulama için bir rehber*. (Çev. Ed: Selahattin Turan). 3.Basımdan Çeviri. Nobel Akademik Yayıncılık. Ankara.
- Mohrman, K., Ma, W. ve Baker, D. (2008). The research university in transition: The emerging global model. *Higher Education Policy*, 21(1), 5-27.
- Oğuz, G. (2010). Türkiye’nin yükseköğretim stratejisi ne olmalıdır? *Cumhuriyetimizin 100. Yılına Doğru Üniversite Vizyonumuz (Tebliğler)*. Ankara.
- Okçabol, R. (2007). *Yükseköğretim sistemimiz*. Ütopya Yayınevi. Ekim. Ankara.
- Ortaş, İ. (2002). Üniversitelerin sorunları 1. *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 2(4), 3.
- Özdem, G. ve Sarı, E. (2008). Yükseköğretimde yeni bakış açılarıyla birlikte yeni kurulan üniversitelerden beklenen işlevler: (Giresun Üniversitesi Örneği). *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 8(1), <http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=351>.
- Özer, M. (2011). Türkiye’de yükseköğretimde büyüme ve öğretim üyesi arzı. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(1), 23-26.
- Phlox, S. (2016). *Academaze: Finding your way through the American research university*. Annorlunda Books. First Edition. United States.
- Saldana, J. (2013). *The coding manual for qualitative researchers*. Second Edition. SAGE Publications. London.
- Sanders, L. (2011). Teaching-stream positions: some implications. COU Adademic Colleague, York University. Council of Ontario Universities. April. <http://cou.on.ca/wp-content/uploads/2015/07/Academic-Colleagues-Teaching-Stream-Positions.pdf> adresinden 13 Aralık 2015’te elde edilmiştir.
- Serdyukov, P. ve Makhluf, H. (2014). Growing national university research culture: Goals and steps. *Journal of Research in Innovative Teaching*. 7(1), 2-12.
- Serow, R. C. (2000). Research and teaching at a research university. *Higher Education*. 40: 449-463.
- Smith, D. O. (2011). *Managing the research university*. Oxford University Press. United States of America.
- Soytürk (2002). Yeni üniversite hem öğren hem araştır hem de kazan. *Uluslararası Türkiye-Avrupa Üniversitesi Neden ve Niçin*. Avrupa-Türkiye Araştırmaları Enstitüsü. Hazırlayanlar: Harun Gümrükçü ve Ahmet Taşdemir.
- Şenses, F. (2007). *Uluslararası gelişmeler ışığında Türkiye yükseköğretim sistemi: Temel eğilimler, sorunlar, gelişmeler ve öneriler* (ss. 1-31). Economic Research Center, ODTÜ, Ankara.
- Tanrıku, D. (2011). *Türkiye’de yükseköğretime erişim: 2025 yılında yükseköğretim talebi karşılanabilecek mi?* (Analiz No.34). Ankara: SETA.
- TED (2013). *Türk Eğitim Derneği’nin Yükseköğretim Yasa Taslağı’na ilişkin görüşleri*. TEDMEM. Şubat, Rapor.
- Tosun, H. (2004). *Yükseköğretimde mevcut durum performans değerlendirme ve yeniden yapılanma*. Ankara Ticaret Odası. Ekip Basım Yayın Matbaacılık. İstanbul.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982). *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*. <http://www.anayasa.gen.tr/1982ay.htm> adresinden 7 Nisan 2017’de erişilmiştir.
- Weinberg, A. S. (2002). The university: An agent of social change? *Qualitative Sociology*, 25(2), 263-272.
- Wormald, M. (2013). Emergence of the Canadian research university. *College Quarterly*. 16(3), 1-15 Summer.
- Yong, X. (2006). Missions of research university and choice of its organizational framework. *Frontiers of Education in China*, 3, 417-425.
- YÖK (2017). *Yükseköğretim Kanunu*. <http://www.yok.gov.tr/documents/10279/29816/2547+say%C4%B1%C4%B1%20Y%C3%BCksek%C3%B6%C4%9Fretim+Kanunu/> adresinden 27.04.2017’de elde edilmiştir.
- YÖK (2015). *Yükseköğretim Kurulu 2015-2019 Stratejik Planı*. https://www.yok.gov.tr/documents/10279/14571052/yuksekogretim_kurulu_2015_2019_stratejik_plani.pdf/0eb5d6db-565b-49Mehmet-a470-8823fKemal6f6b9 adresinden 28.11.2015’te elde edilmiştir.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

A university which has the mission of producing researches is called as research university (Andreatta, 2012). According to Crow (2009), research university is defined as a comprehensive information institution devoted itself to exploration, creativity and innovation. Research universities are at the peak of world academic systems and are generally at the center for both research and advanced education capacity of a nation (Kearney & Lincoln, 2013). Research universities are institutions that give high priority to the training of doctors of science and the discovery of new knowledge in many disciplines (Mohrman, Ma, & Baker, 2008). Research universities are private institutions that are based on original ideas and principles and aim to achieve the highest standards in the world (Altbach & Salmi, 2012).

Academicians whose main responsibility is teaching are expected to spare approximately one day each week for researching (Geschwind & Broström, 2015). However, while most of researchers sometimes see the teaching dimension as an area of pleasure, they can sometimes ignore the fields they are focused on or interested in by accepting them as a burden for themselves (Janne, 1973). Particularly, if teaching is not directly connected to the research that is being conducted; it is thought that sparing more than 10-20 percent of working time to education threatens academic career. However, institutional rules and promotion criteria can prevent individuals from focusing solely on research. For example; in some institutions, researchers are asked to spare 20 percent of their working time to teaching which means that it is difficult to stay away from teaching completely (Geschwind & Broström, 2015). In this context, generally in the institutions having less teaching loads, for example in high-quality institutions, academics tend to be more interested in research even if their teaching loads are personally high (Fulton & Trow, 1974). However, the researching aspect of academic personnel is under pressure in universities (Güven, 2002). Accordingly; universities constitute an image that is far from science and researcher identity (Demir, 2010).

2. Method

The main purpose of this study was to present the views of academicians related to the arrangement of teaching and research responsibilities in the context of constructing research universities. In the study, multiple case study design, which is one of the case study designs of qualitative research methods, was employed. The convenience sampling technique and criterion sampling technique which were purposeful sampling techniques were used to determine the study group (13 participants). Being a faculty member was determined as the criterion. When descriptive information of the academicians in the study group was viewed, nine of them (%69) were male, four of them (%31) were female; three of them (%23) were professors, seven of them (%54) were associate professors, three of them (%23) were assistant professors (%23); seven of them (%54) were working in the department of Science and Mathematics Education, five of them (%38) were working in the department of Educational Sciences and one of them (%8) was working in the department of Turkish Education. To present the views of academicians related to the arrangement of teaching and research responsibilities in the context of constructing research universities, a semi structured interview form was prepared. After putting the last touches on the interview form which was prepared based on expert opinion and related literature on research university, face to face interviews were carried out. Voice recordings of the interviews were taken with the consent of the participants. All the interviews were carried out in two weeks. All the interviews recorded were transcribed into text using word processing program. In the research, content analysis was used to analyze the data obtained from the interviews. NVIVO 11 Qualitative Analysis Program was used for the content analysis and all the data was analysed in 10 days.

3. Findings, Discussion and Results

One of the findings obtained within the scope of this study was that there were teaching-focused universities as well as research universities and that research and teaching could be involved in research universities together (4/13). In a way supporting this finding, Serdyukov and Makhluף (2014) state that a university is an academic environment in which scientists engage in education and scientific research; while the main purpose of a university is to provide high quality educational service to its students; research is an inseparable element of the academic environment. Indeed, universities engage in education and scientific researches (Ben-David & Zloczower, 1962). In this sense; university is an autonomous teaching and research institution that produces, conveys and disseminates science for the society (Arap, 2007). As a matter of fact, universities do not only perform the task of conveying knowledge, but also conduct scientific researches and studies (Baskan & Sincer, 2014).

In this study; it was found that academicians in research universities should spare most of their time for research but they should also give lectures leastwise (10/13). Furthermore, Wormald (2013) emphasizes that the teaching dimension should not be of secondary importance since universities are actually established for educational services. In this direction, Arap (2010) states that education in universities pushes science-research into the background. In contrast to this, all universities combine workload responsibilities in the research dimension (Sanders, 2011).

Another finding revealed in this study was that research and teaching responsibility should be maintained at research universities and these two elements are inseparable (10/13). In this context; it is stated that a university is an academic environment in which a community of scientists focuses on teaching and research; while the main aim of a university is to provide a quality education service to its students; research is also an inseparable part of the academic world; however, the research is widely divided into two as science and scientific research and both are inseparable parts of the objective of a university (Serdyukov & Makhluף, 2014). Although it is well known that research and teaching are not always compatible, there is a general consensus that teaching and research should be complementary rather than competing with each other (Ben-David & Zloczower, 1962).

It was found that the responsibilities of the academicians in research universities should be mainly conducting researches (9/13). In this scope, faculty members whose main mission is education are expected to spare only one day each week for researching (Geschwind & Broström, 2015). Academicians focus on conducting researches for various reasons such as promotion, income, and dignity as well as choosing to turn to scientific researches due to their curiosity and interest in learning and science (Okçabol, 2007). However, according to Korkut (2001), because of the crowded classes and excessive course load, academicians have to focus only on teaching and hence, they hinder their research responsibilities owing to the main responsibilities of the university. In parallel with this; Özer (2011) emphasizes that the research productivities of academicians having excessive course load are damaged.

It was also presented that an environment, where academicians could focus on research and find the opportunity and time for conducting researches, should be prepared in research universities (7/13). As a matter of fact, every academician should be engaged in scientific research and have enough time, energy and desire to investigate what developments are happening in other countries in his/her field (Arap, 2007). Academicians whose main responsibility is to give lectures are expected to spare approximately one day each week for scientific researches (Geschwind & Broström, 2015). Accordingly, it is emphasized that the main reasons for the establishment of universities are conducting scientific researches as well as educational responsibilities (Meray, 1971).

It was seen in this study that the course loads should be kept at minimum level in order for academicians to focus on conducting researches and to spare the required time for these researches (5/13). Wormald (2013) states that if the time that researchers spare for conducting researches is reduced, academicians can be more engaged in postgraduate education which is an important dimension of the research university model (Wormald, 2013). The weekly course load per academician exceeds ten-twelve hour leads to a decrease in the time that academicians will spare for conducting researches. Moreover, depending on the insufficiency of the number of academicians, they may have to undertake an excessive number of courses and the quality of postgraduate education is seriously affected (Karakütük & Özdemir, 2011).

Within the scope of this study, it was revealed that teaching and research burdens should be adjusted according to the needs and preferences of the academicians in research universities (5/13). It could be stated that many academicians like course environment and enjoy research less than course, that other academicians see course environment as a courtroom (whether they are good teachers or not) and that their researches are activities preferred by themselves (Sanders, 2011). However, in the institutions having less teaching burden responsibility, for example in high-quality institutions, academics tend to engage more in conducting scientific researches even if their teaching burdens are personally high (Fulton & Trow, 1974).

Ek: Çalışma Grubuna Ait Demografik Bilgiler

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Cinsiyet	Unvan	Yükseköğretimdeki Hizmet Yılı	Mevcut Unvanındaki Hizmet Yılı	İdari Görevi	Yayın Sayısı	Proje Sayısı	Tez Danışmanlığı Sayısı	Bölüm
Kadın	Doçent	24	1	Yok	34	3	4	Eğitim Bilimleri
Erkek	Yrd.Doç.	15	2	Var	17	1	4	Mat. ve Fen Eğitimi
Kadın	Doçent	24	13	Yok	23	4	13	Mat. ve Fen Eğitimi
Erkek	Doçent	13	5	Yok	48	7	8	Mat. ve Fen Eğitimi
Erkek	Doçent	15	3	Yok	38	7	1	Türkçe
Erkek	Doçent	18	5	Var	34	14	10	Mat. ve Fen Eğitimi
Erkek	Doçent	24	6	Yok	44	5	8	Mat. ve Fen Eğitimi
Erkek	Yrd.Doç.	4	4	Var	12	11	5	Eğitim Bilimleri
Erkek	Yrd.Doç.	22	4	Var	13	1	154	Eğitim Bilimleri
Kadın	Profesör	25	1	Yok	73	3	11	Mat. ve Fen Eğitimi

Erkek	Kadın	Erkek
Doçent	Profesör	Profesör
29	15	23
5	3	2
Yok	Var	Var
41	95	18
0	7	1
64	8	2
Eğitim Bilimleri	Mat. ve Fen Eğitimi	Eğitim Bilimleri

Ayşen BAKIOĞLU-Ramazan Şamil TATIK

ETİK BEYANNAME

Yapılan bu araştırmanın yazım sürecinde bilimsel ve etik kurallara tüm araştırmacılar tarafından uyulmuş, farklı eserlerden yararlanılması durumunda atıfta bulunulmuş, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmamış, araştırmanın tamamı veya bir kısmı farklı bir akademik yayın platformunda yayımlanmak üzere gönderilmemiştir. Tüm bu durumlardan araştırmada ismi bulunan yazarların bilgisi olduğunu ve gerekli kurallara uyulduğunu beyan ederim. 03/03/2020

Dr. R.Şamil TATIK
Araştırmanın Sorumlu Yazarı